

บทที่ 2

ความศรัทธาและวิธีการปลูกฝังความศรัทธาในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความศรัทธาและวิธีการปลูกฝังความศรัทธาในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ผู้วิจัยได้เรียบเรียงเป็นหัวข้อและสาระเนื้อหาสำคัญดังนี้

- 2.1 การศรัทธาในอิสลาม
- 2.2 การอบรมเลี้ยงดูบุตรตามหลักการอิสลาม
- 2.3 สิทธิเด็กในอิสลาม
- 2.4 หน้าที่ของครอบครัวในอิสลาม
- 2.5 วิธีการปลูกฝังความศรัทธา
- 2.6 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การศรัทธาในอิสลาม

2.1.1 ความหมายของการศรัทธาในอิสลาม

2.1.1.1 ความหมายของการศรัทธาด้านหลักภาษาศาสตร์

การศรัทธา ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 หมายถึง ความเชื่อ ความเลื่อมใส ตรงกับคำในภาษาอาหรับว่า “อัลอีมาน” (الإيمان) อันหมายถึง การมีจิตใจเชื่อมั่นศรัทธาโดยปราศจากความสงสัย อัลอีมาน มีรากศัพท์มาจากคำว่า “อัลอัมน์” (الآمن) ดังนี้ **آمَنَ يُؤْمِنُ إِيمَانًا فَهُوَ مُؤْمِنٌ** หมายถึง เชื่อมั่น ขอมรับ ขอมจำนน ความสงบมั่นคง ดังนั้นการศรัทธาในภาษาอาหรับจึง หมายถึง ความเชื่อที่สงบมั่นอยู่ในจิตใจอย่างแนบแน่นปราศจากความลังเลหรือสงสัย “อัลอีมาน” ตรงกันข้ามกับคำว่า “อัลกุฟร์” (الكفر) ซึ่งหมายถึงการปฏิเสธศรัทธา ส่วนบุคคลผู้ศรัทธาในอิสลามภาษาอาหรับใช้คำว่า “อัลมุอฺมิน” (المؤمن) มีความหมายว่า ผู้ที่มีความเชื่อมั่นศรัทธาอย่างแนบแน่นปราศจากข้อเคลือบแคลงสงสัยใดๆ (Ibn al-Manzur, 1990 : 13/22-23 ; al-Zabidi, n.d. :9/135 ; al-Fairuz Abadi, n.d. 1176)

2.1.1.2 ความหมายของการศรัทธาด้านหลักวิชาการ

ด้านวิชาการ อัลอีมาน หมายถึง การกล่าวออกมาด้วยวาจา ยึดมั่นด้วยจิตใจ และปฏิบัติ ด้วยร่างกาย (อวัยวะต่างๆ) อีมานจะเพิ่มด้วยการปฏิบัติในสิ่งที่ดีที่ถูกต้องตามหลักการศาสนา และจะ ลดลงด้วยการปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดีอันเป็นที่ต้องห้ามของศาสนาอิสลาม (Sa'ud Abd al-'Aziz, 1995 : 171)

การให้ความหมายของการศรัทธาด้านหลักวิชาการนั้น เนื่องจากอัลกุรอานมิได้ให้นิยาม ความหมายการศรัทธาไว้โดยเฉพาะเจาะจง เพียงแต่ได้กล่าวถึงความศรัทธาไว้ในอัลกุรอานหลายโองการ ในลักษณะเหตุการณ์ที่แตกต่างกัน กล่าวถึงผู้ที่มีความศรัทธามั่นและผู้ที่ยอมรับความศรัทธาที่จำต้องกล่าว ถ้อยคำปฏิเสธในสภาวะที่ถูกบังคับปราบที่หัวใจของเขาสงบมั่นอยู่กับการศรัทธา อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا﴾

(البقرة : 136)

ความว่า “พวกเจ้าจงกล่าวเถิดเราศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ และสิ่งที่ ถูกประทานลงมาแก่เรา”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 136)

﴿مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ وَقَلْبُهُ

مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ﴾

(النحل : 106)

ความว่า “ผู้ใดปฏิเสธศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ หลังจากที่เขาได้ ศรัทธาแล้ว (เขาจะได้รับความกริ้ว โกรธจากอัลลอฮฺ ﷻ) เว้นแต่ ผู้ที่ถูกบังคับทั้ง ๆ ที่หัวใจของเขาเปี่ยมไปด้วยการศรัทธา.”

(อัลนะหฺล : 106)

ในทางกลับกัน อัลลอฮฺ ﷻ ทรงปฏิเสธความศรัทธาของผู้ที่กล่าวคำปฏิญาณเป็นยัน ความศรัทธาในสภาพที่หัวใจของเขายังคงเคลือบแฝงด้วยความปฏิเสธต่อพระองค์ เช่น กรณีของ พวกมุนาฟิกุน (พวกที่กลับกลอก) อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَلَا تُصَلِّ عَلَىٰ أَحَدٍ مِّنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَىٰ قَبْرِهِمْ إِنَّهُمْ
كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَسِقُونَ﴾

(التوبة : 84)

ความว่า “และเจ้าจงอย่าละหมาดให้แก่คนในหมู่พวกเขาที่ตาย
ไปเป็นอันขาด และจงอย่ายืนที่หลุมศพของเขา แท้จริงพวกเขา
นั้นได้ปฏิเสธต่ออัลลอฮ์ ﷻ และ เราะสูล ﷺ ของพระองค์ และ
พวกเขาได้ตายลงขณะที่พวกเขาเป็นผู้ละเมิด ”

(อัลเตาบะฮ์: 84)

﴿وَتَزْهَقَ أَنفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ﴾

(التوبة : 85)

ความว่า “และที่จะให้ชีวิตของพวกเขาออกจากร่างไป ขณะที่
พวกเขาเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธาเท่านั้น ”

(อัลเตาบะฮ์: 85)

ตามนัยแห่งสองโองการที่กล่าวมาข้างต้นนี้ บ่งชี้ว่าการศรัทธาหรือการปฏิเสธศรัทธานั้นอยู่ที่
จิตใจไม่ใช่อยู่ที่ลิ้นหรือถ้อยวาจา การตัดสินว่าผู้ใดศรัทธาหรือไม่ศรัทธาจึงต้องพิจารณาถึงสิ่งที่ซ่อนเร้นภายใน
จิตใจเป็นสิ่งสำคัญ แต่เนื่องจากไม่มีใครสามารถล่วงรู้ถึงสิ่งที่อยู่ภายในใจของผู้อื่นได้นอกจากอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงรอบ
รู้ยั้งทั้งในที่ลับและเปิดเผยเท่านั้น การพิจารณาคัดสินความศรัทธาในลักษณะนี้จึงเป็นเอกสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ﷻ แต่
ผู้เดียว

และบรรดาอุละมาอ์ได้ให้ความหมายของการศรัทธา หรือ อัลอีมานด้านหลักวิชาการ
ดังนี้

หะซัน อัลบัสรี (Hasan al-Basri) ได้กล่าวว่า อีมาน นั้นมิใช่ด้วยการแสดงออก
(กล่าว คือ แสดงออกเป็นรูปธรรมภายนอกที่มีใจแก่กันแต่ที่อยู่ในใจ) มิใช่การแอบอ้างด้วยคำพูด แต่
เป็นสิ่งที่ซื่อมั่นอย่างเหนียวแน่นในจิตใจและแสดงความจริงออกมาด้วยการปฏิบัติอะมาลาต่าง ๆ
(อ้างถึงใน Ibn Taimiyah , 1983 : 251-252)

อะหมัด อิบน์ฮันบัล¹ (Ahmad Ibn Hanbal) กล่าวว่า “การศรัทธานั้น คือถ้อยวาจา และการกระทำประกอบกันซึ่งอาจเพิ่มหรือห้อยลงได้ กล่าวคือ เมื่อบุคคลทำความดีการศรัทธาของเขาจะทวีเพิ่มขึ้น และเมื่อละเลยความดีการศรัทธาก็จะย่อห้อยลง” (อ้างถึงใน Abu Ya'la, 1990 : 153)

อิบนุ อะบีซัยบะฮ์² (Ibn Abi Shaibah, 1983 : 50) กล่าวว่า “การศรัทธาในทัศนะของเรา คือการกล่าวด้วยวาจาและการกระทำ ซึ่งอาจเพิ่มขึ้นและลดลง”

อิบนุตัยมียะฮ์ (Ibn Taimiyah, 1991 : 121, 162, 264-271) กล่าวว่า “การศรัทธาคือ การกล่าวด้วยวาจาพร้อมด้วยการกระทำ” และได้กล่าวถึงทัศนะของกลุ่มชนชาวสะลัฟและบรรดานักวิชาการว่า “บางครั้งพวกเขา กล่าวว่า อีมานหมายถึง คำพูดและการกระทำ บางครั้งกล่าวว่า หมายถึงทั้งคำพูดการกระทำและการยอมรับ บางครั้งกล่าวว่าหมายถึง คำพูด การกระทำ การยอมรับ และการปฏิบัติตามสุนนะฮ์ และบางครั้งก็กล่าวว่า คือ การกล่าวด้วยลิ้น การยึดมั่นด้วยหัวใจ และการปฏิบัติด้วยร่างกาย โดยอิบนุตัยมียะฮ์ได้แสดงทัศนะต่อคำกล่าวเหล่านี้ว่าทั้งหมดนั้นถูกต้อง”

หะซัน อัล-บันนา (Hasan al-Banna) ให้ความหมายของอะกีดะฮ์ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศรัทธาและการยึดมั่นในจิตใจที่นำไปสู่ความสงบและไม่เกิดความกังวลหรือสงสัย คลางแคลงใจใดๆมันสามารถก่อให้เกิดความมั่นใจอย่างเข้มแข็งอันนำไปสู่การเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงอำนาจอันยิ่งใหญ่ (Abdul Rashid Ahmad , 2003 : 52)

สารานุกรมอิสลาม (The Oxford Encyclopedia of the Modern Islamic World, 1995:186; Encyclopaedia of Islam, 1971:1170) ได้ให้ความหมายของคำอีมานว่า being secure, trusting in หมายถึง ปลอดภัย เชื่อ หรือศรัทธา ในที่นี้หมายถึงปลอดภัยจากความเชื่อที่ผิด และปลอดภัยจากความหลงทางในโลกนี้

2.1.1.3 ความหมายตามทัศนะของอะฮฺลุลสุนนะฮ์

มุฮัมมัด นาอิม ยาซีน (Muhammad Na'im Yasin, 1995:5) ได้ให้ความหมายของความศรัทธาของอะฮฺลุลสุนนะฮ์ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ทัศนะ ดังนี้

¹ อะหมัด อิบน์ ฮันบัล มีชื่อเฒ่า อะหมัด อิบน์ฮันบัล อิบน์ฮิลาล เกิดและเสียชีวิต ณ กรุงแบกแดด ประเทศอิรัก ท่านเกิดเมื่อปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 164 ท่านเป็นปราชญ์ฟิวกษผู้ยิ่งใหญ่หนึ่งในสี่ของโลกอิสลาม เป็นเจ้าของมัซฮับฮันบาลี ซึ่งมีผู้สังกัดมากมายทั่วโลก ท่านอิหม่ามไม่แต่งหนังสือฟิกฮฺเลย แต่ทัศนะต่างๆของท่านนั้นได้รับการถ่ายทอดจากสานุศิษย์ของท่าน ที่ท่านไม่แต่งหนังสือเพราะท่านกลัวว่าประชาชนจะสนใจหนังสือของท่านจนลืมอัลกุรอานและละอัลหะดีษ ดังนั้นท่านจึงได้รวบรวมหนังสือหะดีษจนเป็นที่รู้จักถึงทุกวันนี้คือ อัลมุศนัฟ ท่านเสียชีวิตในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 241 (Abu Zahrah, n.d. : 451-504)

² อิบนุ อะบีซัยบะฮ์ ชื่อเต็มว่าอะบูบักร อับดุลลอฮ์ อิบน์ มุฮัมมัด อิบน์ อะบีซัยบะฮ์ อัลอะมะษีย์ เกิดเมื่อ ฮ.ศ. 159 = ค.ศ. 776 เป็น นักปราชญ์สาขาหะดีษที่ได้รับความเชื่อถือ เป็นครูของบุคอรี มุสลิม อะบูดาอูด และอิบนุมาญะฮ์ อะบูดูบัยฮ์ อัลกอติบ อิบน์ สลาม กล่าวว่า หะดีษต้นสุดลงที่ที่ท่านคือ อะบูบักร อิบน์ อะบีซัยบะฮ์ อะหมัด อิบน์ ฮัมบัล ยะฮยา อิบน์ มะฮีน และอะลี อิบน์ อัลมะคีนี ผลงานด้านคำร่าของท่านมีหลายเล่ม เช่น อัลมุศอณัฟ อัลมุศนัฟ อัลอีมาน และอื่นๆ เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 235-ค.ศ. 849 (al-Zirikli, 1999 : 4/117-118)

ทัศนะที่หนึ่ง

อะฮฺลุสสุนนะฮฺส่วนใหญ่จะมีทัศนะว่าความศรัทธา (อีมาน) คือ การกล่าว(ยอมรับ) ด้วยวาจา ศรัทธาด้วยใจ และปฏิบัติด้วยสรีระ (การกระทำ) (Muhammad Na'im Yasin, 1995:6)

อิบนุ อัล กอยอิม¹ มีทัศนะว่า ความศรัทธาของมนุษย์นั้นคือการกล่าวด้วยวาจา การปฏิบัติ และการยึดมั่นด้วยจิตใจ(อ้างถึงใน Muhammad Na'im Yasin, 1995:7)

อีมาม อัล ซาฟิอี มีทัศนะว่า ความศรัทธาคือการกล่าว(ด้วยลิ้น) การปฏิบัติ (ด้วยสรีระ) และนียต์ (ด้วยใจ) และศรัทธาจะไม่สมบูรณ์หากปราศจากสิ่งหนึ่งสิ่งใดในสามประการนี้ (อ้างถึงใน Muhammad Na'im Yasin, 1995:7)

ทัศนะที่สอง

ความศรัทธาคือ การกล่าวด้วยวาจา และยึดมั่นด้วยใจ ส่วนการปฏิบัติด้วยสรีระไม่รวมในความหมายของความศรัทธา (Muhammad Na'im Yasin, 1995 :7) กลุ่มนี้มีทัศนะว่า อามัลการกระทำเป็นวาญิบอยู่แล้วสำหรับผู้ศรัทธาที่ยอมรับด้วยวาจา และยึดมั่นด้วยจิตใจ

เมื่อพิจารณาจากหลักฐานจากอัลกุรอาน และฮฺลุสสุนนะฮฺแล้วทั้งสองจะให้น้ำหนักกับทัศนะที่หนึ่ง อย่างไรก็ตามทั้งสองทัศนะก็มีหลักฐานมาสนับสนุนทัศนะของตนเอง ความแตกต่างของทั้งสองทัศนะดังกล่าวเป็นเพียงความแตกต่างด้านทัศนะเท่านั้น ไม่มีผลต่ออากีดะฮฺและอามัลการปฏิบัติ นอกจากนั้นทัศนะที่แตกต่างทั้งสองมิได้ทำให้คุณค่าของการปฏิบัติด้วยสรีระลดลง แต่ความแตกต่างของทัศนะดังกล่าวเป็นความแตกต่างที่เกี่ยวกับมุมมองต่อองค์ประกอบของการศรัทธาเท่านั้น

สำหรับกลุ่มที่มีทัศนะว่าการปฏิบัติด้วยสรีระเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความศรัทธาก็มิได้ให้น้ำหนักของการปฏิบัติด้วยสรีระเท่าทันกับการยอมรับด้วยวาจา และยึดมั่นด้วยใจ เพราะบุคคลที่ไม่ยอมรับด้วยวาจา หรือไม่ได้ยึดมั่นศรัทธาด้วยใจต่อหลักศรัทธา เขาผู้นั้นก็จะไม่ใช่ผู้ศรัทธา ในขณะที่การยอมรับด้วยวาจา ยึดมั่นด้วยใจแต่ไม่ได้ปฏิบัติด้วยการกระทำนั้นยังถือว่าเขายังมีความศรัทธา ส่วนผู้ที่ไม่ถือว่าการปฏิบัติด้วยสรีระเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความศรัทธานั้น พวกเขามีทัศนะว่าการปฏิบัตินั้นเป็นผลมาจากความศรัทธาไม่ใช่องค์ประกอบหนึ่งของความศรัทธา(Muhammad Na'im Yasin, 1995 :7)

¹ อิบนุ กอยอิม มีชื่อเต็มว่า นุสรมัด อิบนุ อบีบักร อิบนุ ฮัยยูบ อัคคิมซัยกี อัลอันบาลีย์ ได้รับสมญานามว่า ซัมซุดดีน เป็นที่รู้จักในนาม อิบนุอัลกอยอิม อักญาซียะฮฺ เกิดที่คามาตัสในปีฮิจเราะฮฺศักราชที่ 691 อู่ร่วมสมัยกับ ซัตุลอิสลาม อิบนุคัทยะฮฺ มีความเชี่ยวชาญในวิชาการหลายสาขา เช่น วิชาฟิควะฮ์ คัมฮัรหะดีษ อิตมุลกะลาม ฯลฯ และท่านได้แต่งตำราไว้มากมายเช่น อะอฺลามาอฺลูนุกกีฮิน คัรวัลฟิกมะฮฺรุดอะอฺลิล และเศาะวาอิก อัลมูรตะละฮฺ เป็นต้น เสียชีวิตที่คามาตัสในปีฮิจเราะฮฺศักราชที่ 751 (al-Subki, 1966 : 44 ; al-Zirikli, 1956 : 6/280)

ดังนั้น การศรัทธาจึงมิใช่เพียงแต่คำพูดที่เปล่งออกมาและมิใช่เพียงแต่การแสดงออกที่เป็นรูปธรรมชัดเจนแต่เป็นสิ่งที่ยึดมั่นอย่างแน่นแฟ้นในจิตใจและแสดงผลแห่งความจริง ออกมาโดยการปฏิบัติอะมาล ซึ่งอะมาลนั้นจะยืนยันว่าในจิตใจมีความศรัทธาคำรงอยู่อย่างแท้จริง ในทางกลับกันเมื่อไม่มีการปฏิบัติอะมาลที่ดีก็เป็นการยืนยันการโกหกว่าในใจนั้นมีอิมานอยู่

จากความหมาย ดังกล่าว สรุปได้ว่า ความศรัทธาเป็นปัจจัยแห่งความเข้มแข็งที่สามารถควบคุมพฤติกรรมต่างๆของมนุษย์ ดังนั้นพฤติกรรมจึงขึ้นอยู่กับการศรัทธาเป็นหลัก กล่าวคือมนุษย์จะแสดงออกอย่างไร จิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับความยึดมั่นต่อหลักการศรัทธาที่จิตใจเขาผูกติดอยู่นั่นเอง ดังนั้นการศรัทธาจึงมิใช่เพียงแต่คำพูดที่เปล่งออกมาและมิใช่เพียงแต่การแสดงออกที่เป็นรูปธรรมชัดเจนแต่เป็นสิ่งที่ยึดมั่นอย่างแน่นแฟ้นในจิตใจและแสดงผลแห่งความจริงออกมาโดยการปฏิบัติอะมาล ซึ่งอะมาลนั้นจะยืนยันว่าในจิตใจมีความศรัทธาคำรงอยู่อย่างแท้จริง ในทางกลับกันเมื่อไม่มีการปฏิบัติอะมาลที่ดีก็เป็นการยืนยันว่าการโกหกว่าในใจนั้นมีอิมานอยู่

2.1.2 ความสำคัญของการศรัทธาในอิสลาม

การศรัทธาเป็นปัจจัยสำคัญในชีวิตของมุสลิม ซึ่งศาสนาอิสลามได้กำหนดให้ อะกีดะฮ์เป็นพื้นฐานในการสร้างความเป็นอิสลามอย่างครอบคลุม ในขณะที่เดียวกันถ้าเรามองอีกด้านหนึ่ง ความศรัทธานั้นเปรียบเสมือนที่กำบังอันมั่นคงที่สุด ซึ่งสามารถป้องกันมิให้เกิดความเบี่ยงเบนทุกชนิดพร้อมทั้งปกป้องจากการหลงผิด ความสงสัยกลางแผลงใจใด ๆ ที่อาจเข้ามาในความคิดของมุสลิมได้

ในปัจจุบันมีปรากฏการณ์ของความเบี่ยงเบนมากมายในหลายๆ ลักษณะ ทั้งในด้าน การคิด การพูด และการกระทำ อันเนื่องมาจากความไม่เข้าใจต่อหลักพื้นฐานของการศรัทธาในอิสลามอย่างลึกซึ้ง ในขณะที่ความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจนั้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เลยในการที่จะก่อให้เกิดความมั่นใจและสามารถนำอิสลามสู่วิถีชีวิตอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ในทุกๆ ด้าน

มนุษย์ที่ไม่มีอะกีดะฮ์ชีวิตของเขาเสมือนชนสัตว์ที่ปลิวว่อนไปมาอย่างไม่มีจุดหมาย ไม่มีจุดยืนที่มั่นคง เขาจะไม่สามารถประเมินคุณค่าของตนเอง เนื่องจากไม่รู้จักไม่เข้าใจแก่นแท้ของชีวิต ไม่รู้ว่าชีวิตมาจากไหน อยู่ในโลกเพื่ออะไร แล้วทำไมเขาต้องตายด้วยซึ่งคำถามต่าง ๆ เหล่านี้ไม่อาจตอบได้อย่างถูกต้องแท้จริง (Abdul Rashid Ahmad, 2003 : 53-54)

ดังนั้น อีमानจึงเป็นความจำเป็นสำหรับมนุษย์ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้กำหนดเป็น คำสั่งในอัลกุรอานและเราะฮะตุล ﷻ ได้กำหนดในอัศสุนนะฮฺโดยแยกเป็นข้อๆ ดังนี้

1. อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกำหนดเป็นความจำเป็นในการที่จะต้องอีमानด้วย ลิ้น (اللسان) หมายถึง การกล่าวออกมาเป็นคำพูดดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ قُولُوا ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا مِن قَبْلُ وَاسْمِعُوا لَنَا قُرْءَانَ وَاسْمِعُوا لَنَا حَقَّ ذِكْرِهِمْ وَاسْمِعُوا لَنَا حَقَّ ذِكْرِهِمْ ﴾

(البقرة : 136)

ความว่า “พวกเจ้าจงกล่าวเถิด เราได้ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ และ สิ่งที่ถูกประทานลงมาแก่เราและสิ่งที่ประทานลงมาแก่อิบรอฮีม และอิสมาอีลและอิสฮาก และยะฮูญบ และบรรดาวางศ์วาน เหล่านั้น”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 136)

และดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ قُلْ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا مِن قَبْلُ وَاسْمِعُوا لَنَا قُرْءَانَ وَاسْمِعُوا لَنَا حَقَّ ذِكْرِهِمْ وَاسْمِعُوا لَنَا حَقَّ ذِكْرِهِمْ ﴾

(آل عمران : 84)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด ﷺ) ว่าเราได้ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ แล้วและได้ศรัทธาต่อสิ่งที่ถูกประทานแก่เราและสิ่งที่ ประทานแก่อิบรอฮีมและอิสมาอีลและอิสฮาก”

(อาละอิมรอน : 84)

2. อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกำหนดเป็นความจำเป็นในการที่จะต้องอีमानด้วย ใจ (القلب) ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ يَتَأْتِيهَا الرَّسُولُ لَا سَحَرُونَ لَوَلَّوْا يَأْمَنًا بَأْفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ ﴾

(المائدة: 41)

ความว่า “เราะฮ์สูด ﷺ เอย์ จงอย่าให้เป็นทีเสี่ยใจแก่เจ้าซึ่งบรรดาผู้
ที่รีบเร่งกันในการปฏิเสธศรัทธา จากหมู่ผู้ทีกล่าวด้วยปากของ
พวกเขาว่า พวกเราศรัทธาแล้วโดยทีหัวใจของพวกเขามีได้
ศรัทธา”

(อัลมาอิดะฮ์ : 41)

และคังทีอัลลอลฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ ﴾

﴿ بِالْإِيمَانِ ﴾

(الحل: 106)

ความว่า “ผู้ใดปฏิเสธศรัทธาต่ออัลลอลฮ์ ﷻ หลังจากทีเขาได้
ศรัทธาแล้ว เว้นแต่ผู้ทีถูกบังคับทัง ๆ ทีหัวใจของเขายี่ยมไปด้วย
ศรัทธา”

(อันนะหุล : 106)

3. อัลลอลฮ์ ﷻ ทรงกำหนดเป็นความจำเป็นในการทีจะต้องอีมานด้วย อวัยะวะต่าง ๆ (الجوارح) กล่าวคือ การปฏิบัติ ดังทีอัลลอลฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ ﴾

(البقرة: 143)

ความว่า “และใช่ว่าอัลลอลฮ์ ﷻ นั้นจะทำให้การศรัทธาของพวก
เจ้าสูญไปก็หาไม่”

(อัลบะเกาะเราะฮ์ : 143)

คำว่า (إِيْمَانِكُمْ) ในอาชะฮฺนี้หมายถึง การละหมาดที่เข้าได้คินหน้าไปยังบัยตุลมักดิษซึ่งการที่อัลลอฮฺ ﷻ เรียกการละหมาดเป็นอิมานนั้น ได้ชี้ให้เห็นเป็นหลักฐานว่า การปฏิบัติ นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา (Sa'ud Abd al-'Aziz , 1995 : 171-174)

สำหรับความสำคัญของอิมานในสุนนะฮฺ นั้นท่านเราะสูล ﷺ ได้กล่าวไว้มากมาย ส่วนหนึ่งได้แก่

1. สุนนะฮฺที่เป็นหลักฐานถึงความจำเป็นในการอิมานด้วย ลิน (اللسان) หมายถึง การกล่าวออกมาเป็นคำพูดดังที่ท่านเราะสูล ﷺ ได้กล่าวว่า

((أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ))

(رواه مسلم، 1996 : 20)

ความว่า “ฉันได้รับคำบัญชาให้ทำสงครามต่อมนุษย์จนกว่า พวกเขาจะกล่าวยอมรับว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ ﷻ”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 120)

2. ในสุนนะฮฺที่เป็นหลักฐานถึงความจำเป็นในการอิมานด้วยจิตใจ และด้วยการปฏิบัติ ดังที่ท่านเราะสูล ﷺ ได้กล่าวว่า

((الْإِيْمَانُ بَضْعٌ وَسَبْعُونَ أَوْ بَضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَدْوَاهَا إِبَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيْمَانِ))

(رواه مسلم، 1996 : 58)

ความว่า “อิมานมีมากกว่าเจ็ดสิบหรือหกสิบสาขา อิมานที่ ประเสริฐคือ การกล่าวปฏิญาณตนว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจาก อัลลอฮฺ ﷻ และต่ำสุดคือ การขจัดสิ่งที่ก่อให้เกิดอันตรายบนท้อง ถนนและความอายนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 :58)

สะอูด อับดุลอาซีซ (Sa'ud Abd al-'Aziz, 1995 : 173) ได้อธิบายหะดีษนี้ว่า คำว่า اللهُ قول لا إله إلا اللهُ เป็นหลักฐานของความจำเป็นที่จะต้องอีมานด้วยลิ้น โดยการกล่าวหรือเปล่งออกมา ส่วนคำว่า إمامة الأذى عن الطريق เป็นหลักฐานของความจำเป็นในการอีมานด้วยการปฏิบัติอะมาล และคำว่า والحياء شعبة เป็นความจำเป็นในการอีมานด้วยจิตใจ

จากอายะฮ์อัลกุรอาน หะดีษ และทัศนะของนักวิชาการที่ได้กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า อีมานนั้นมีความสำคัญ และจำเป็นต่อมนุษย์ทุกคนและผู้ที่มีอีมานนั้นจะแสดงออกมาด้วยการปฏิบัติอะมาลฎอ้อต้ออัลลอฮ์ ﷻ ในขณะที่ผู้ที่ไม่มื่อมานหรืออีมานอ่อนแออาจแสดงออกมาด้วยการปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดีไม่ถูกต้องต่อพระองค์ ดังนั้นการศรัทธานั้นจึงเป็นแกนกลางของความเป็นมนุษย์ที่มีอาจละเลยได้

ยูซุฟ อัลกอรอฎอวีย์ (Yusuf al- Qaradawiy, 1985 : 9) กล่าวไว้ความว่า แท้จริงการศรัทธานั้นมิใช่เป็นสิ่งที่มาเสริมการมีชีวิตอยู่ในโลกนี้และเราสามารถละเลยมันได้หรือเราก็คิดว่าเป็นสิ่งไม่สำคัญสำหรับชีวิตของเราแล้วเราก็ละทิ้งมัน ไปจนถูกลืมไปเอง แต่การศรัทธาเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์เพราะ โชคชะตาของเขาดลอคจนสถานภาพของเขารวมถึงชีวิตทั้งชีวิตของเขาขึ้นอยู่กับการศรัทธา นี้ทั้งนี้เพราะด้วยการศรัทธาจะนำพามนุษย์สู่ความสงบสุขนิรันดร์ในสวนสวรรค์ ส่วนการไม่ศรัทธาจะส่งผลให้มนุษย์ถลำตัวจมปลักอยู่ในโคลนแห่งความบาปและนำพาตนเองสู่ขุมนรกในที่สุด

ด้วยเหตุนี้บรรดานักปราชญ์ต่างก็ทุ่มเทความพยายามในการคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ และข้อสรุปที่พวกเขาได้รับคือ เราจำเป็นต้องกำหนดวิธีการเฉพาะในการปลูกฝังการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ

2.1.3 การเพิ่มขึ้นและการลดลงของการศรัทธา

หลักการศรัทธา 6 ประการคือ อากีดะฮ์ที่เราทุกคนต้องศรัทธา การศรัทธาตามความหมายที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นมีลักษณะคงที่ เสมอต้นเสมอปลาย เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้หรือไม่ และใครสามารถเรียกได้ว่าเป็นผู้ที่ศรัทธา ในเรื่องนี้ปวงปราชญ์มุสลิมได้แสดงทัศนะและเสนอหลักฐานต่าง ๆ ประกอบไว้อย่างกว้างขวางและแตกต่างกัน ในที่นี้ผู้วิจัยเห็นควรนำมากล่าวโดยสรุปเป็นสองทัศนะ ดังนี้

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่า อีมานมีลักษณะคงที่ไม่มีเพิ่มขึ้นหรือห้อยลง เป็นความเห็นของกลุ่มที่ให้ความหมายการศรัทธาตามหลักวิชาการว่าหมายถึง ความเชื่อมั่นด้วย

จิตใจและหรือการยอมรับด้วยวาจา แต่ไม่รวมถึงการปฏิบัติด้วยอวัยวะร่างกาย (al-Ash'ari, 1990 : 219)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่า การศรัทธาอาจเพิ่มขึ้นหรือหย่อนลงได้ ซึ่งเป็นทัศนะของนักวิชาการส่วนใหญ่ที่ได้ให้ความหมายการศรัทธารวมไปถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ด้วยร่างกาย (al-Sabuni, 1994 : 105, 270-271)

ทัศนะสองทัศนะเกี่ยวกับความศรัทธาที่แตกต่างกันข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าทัศนะที่สองเป็นทัศนะที่ถูกต้อง เป็นกลุ่มที่มีทัศนะว่าการปฏิบัติด้วยสรีระเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบของความศรัทธา ผู้วิจัยมีความเห็นว่าความศรัทธาสามารถที่จะเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ ซึ่งโดยธรรมชาติของคนเรานั้นมีระดับของความศรัทธาและการปฏิบัติอามัลศอลิหฺที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจากตัวบทในอัลกุรอานก็พบว่าความศรัทธาสามารถที่จะเพิ่มหรือลดได้ ดังที่อัลลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ

آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿

(الأنفال : 2)

ความว่า แท้จริงบรรดาผู้ศรัทธานั้นคือ ผู้ที่เมื่ออัลลลอฮฺ ﷻ ถูกกล่าวขึ้นแล้ว หัวใจของพวกเขาก็หวั่นเกรง และเมื่อบรรดาอายะฮฺของอัลลลอฮฺ ﷻ ถูกอ่านแก่พวกเขา อายะฮฺเหล่านั้นก็เพิ่มพูนความศรัทธาแก่พวกเขา และแด่พระเจ้าของพวกเขา นั้นพวกเขามอบหมายกัน

(อัลอันฟาล : 2)

จากอายะฮฺข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการกล่าวถึงอัลลลอฮฺ ﷻ การอ่านอัลกุรอาน การมอบหมายต่ออัลลลอฮฺ ﷻ เป็นสิ่งที่ทำให้อีมานเพิ่มขึ้น และดังที่อัลลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿ الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ

فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿

(آل عمران : 173)

¹ อามัลศอลิหฺ หมายถึง การงานที่ดีที่ถูกต้องตามหลักการศึกษา

ความว่า บรรดาที่ผู้คนได้กล่าวแก่พวกเขาว่า แท้จริงมีผู้คนได้
ชุมนุมสำหรับพวกท่าน ดังนั้นพวกท่านจงกลัวพวกเขาเถิด แล้วมัน
ได้เพิ่มการอيمانแก่พวกเขา และพวกเขาถือว่าอัลลอฮ์ ﷻ นั้น
เป็นผู้ที่พอเพียงแก่เราแล้ว และเป็นผู้รับมอบหมายที่ดีเยี่ยม

(อาละอิมรอน: 173)

และดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ
إِيمَانِهِمْ ۗ وَ لِلَّهِ جُنُودُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ وَ كَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝﴾
(الفتح : 4)

ความว่า พระองค์คือ ผู้ทรงประทานความเยียบสงบลงมาในจิตใจ
ของบรรดาผู้ศรัทธา เพื่อพวกเขาจะได้เพิ่มพูนการศรัทธาให้กับ
การศรัทธาของพวกเขา และเป็นของอัลลอฮ์ ﷻ คือ โพรพท์แห่ง
ชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน และอัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้ทรงรอบรู้ผู้
ทรงปรีชาญาณเสมอ

(อัลฟัตห: 4)

การศรัทธาจึงอาจเพิ่มขึ้นและลดลงได้ ทั้งนี้ด้วยหลายปัจจัย ซึ่งสิ่งที่ทำให้ศรัทธา
เพิ่มขึ้นได้แก่การขอคู่อำ การปฏิบัติอามัลที่ดี การรำลึกถึงอัลลอฮ์ และการใช้ปัญญาไตร่ตรอง
หลักฐานหรือเหตุผลเกี่ยวกับความศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷻ สภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต หน้าที่การงาน
การศึกษาตลอดจนระดับความเข้มแข็งหรือความดีในการปฏิบัติศาสนกิจ ความอดทน อดกลั้น หรือ
แม้กระทั่งความมุ่งมั่นอดทนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามครรลองแห่งอิสลามของบิดามารดา
เหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งชี้วัดถึงความศรัทธาที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้

อาลี อิบน์ อะบีฏอลิบ (‘Ali Ibn Abi Talib) กล่าวว่า “การศรัทธาจะปรากฏขึ้นเป็น
ประกายสีขาวเมื่อบำวปฏิบัติความดีต่าง ๆ ประกายสีขาวนั้นก็ขยายกว้างกระทั่งหัวใจทั้งดวงเป็น
สีขาว และการกลับกลอกนั้นจะปรากฏเป็นจุดสีดำ เมื่อบำวกระทำสิ่งต้องห้ามต่าง ๆ จุดดำก็ขยาย
วงกว้างขึ้นจนกระทั่งแผ่คลุมทั่วหัวใจ และนั่นคือความหมายของการประทับตราลงบนหัวใจ”
(อ้างถึงใน ‘Abd al-‘Aziz, 1990 : 241)

ยูซุฟ อัลกอรอฎอวี (Yusuf al-Qaradawi, 1985 : 167) กล่าวถึงความแตกต่างในระดับชั้นของการศรัทธาว่า “มุสลิมทุกคนใช้ว่าการศรัทธาของเขาจะอยู่ในระดับเดียวกัน เพราะมันขึ้นอยู่กับความเคร่งครัดในคำสั่งใช้หรือห้ามของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้ที่อยู่ในระดับของมุสลิม มุอฺมิน และ ผู้ทรงคุณธรรม (อิหฺसान) สูงส่ง”

อะหมัด อิบน์ฮันบัล¹ (Ahmad Ibn Hanbal) กล่าวว่า “การศรัทธานั้น คือถ้อยวาจาและการกระทำประกอบกันซึ่งอาจเพิ่มหรือหย่อนลงได้ กล่าวคือเมื่อนุคคลทำความดีการศรัทธาของเขาจะทวีเพิ่มขึ้น และเมื่อละเลยความดีการศรัทธาก็จะย่อหย่อนลง” (อ้างถึงใน Abu Ya'la, 1990 : 153)

อิบน์ อะบีชัยบะฮ์² (Ibn Abi Shaibah, 1983 : 50) กล่าวว่า “การศรัทธาในทัศนะของเรา คือการกล่าวด้วยวาจาและการกระทำ ซึ่งอาจเพิ่มขึ้นและลดลง”

การถกเถียงเกี่ยวกับการทศนะต่างกันข้างต้นเกี่ยวกับว่าความศรัทธาสามารถที่จะเพิ่มหรือลดได้หรือไม่นั้น มิได้ให้ประโยชน์อะไรมากนัก สิ่งที่เราต้องกระทำคือจะอย่างไรให้เรามีศรัทธาที่เข้มแข็งและยึดมั่นกับความศรัทธาดังกล่าวนั้นอย่างเหนียวแน่น

2.1.4 หลักการศรัทธาในอิสลาม

การศรัทธา(อัลอีมาน)ที่ถูกต้องนั้นถือเป็นมูลฐานแห่งคำสอนของอิสลาม และเป็นรากฐานของหลักกรรม ซึ่งหลักฐานจากอัลกุรอาน และอัล-สุนนะฮ์ ถือว่าบรรดากิจการงาน และถ้อยคำพูดต่างๆ ทั้งหลายนั้น จะใช้ได้และเป็นที่ยอมรับจากอัลลอฮ์ ﷻ ต้องบังเกิดขึ้นมาจากหลักการศรัทธาที่ถูกต้องเท่านั้น หากหลักการศรัทธาที่ยึดมั่นนั้นไม่ถูกต้อง สิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำหรือคำพูดใดๆ ก็ตามที่แตกแขนงออกมาจากหลักการศรัทธานั้นก็ย่อมเป็นสิ่งโมฆะ (ไม่ถูกยอมรับ) ไปด้วย ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

¹ อะหมัด อิบน์ ฮันบัล มีชื่อเฒ่าว่า อะหมัด อิบน์ฮันบัล อิบน์ฮิลาล เกิดและเสียชีวิต ณ กรุงแบกแดด ประเทศอิรัก ท่านเกิดเมื่อปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 164 ท่านเป็นปราชญ์ฟิควะฮ์ผู้ยิ่งใหญ่หนึ่งในสี่ของโลกอิสลาม เป็นเจ้าของมัญฮับฮัมบาลีย์ ซึ่งมีผู้สังกัดมากมายทั่วโลก ท่านอิหม่ามไม่แต่งหนังสือฟิกฮ์เลย แต่ทัศนะต่างๆของท่านนั้นได้รับการถ่ายทอดจากสาวศิษย์ของท่าน ที่ท่านไม่แต่งหนังสือเพราะท่านกลัวว่าประชาชนจะสนใจหนังสือของท่านจนลืมอัลกุรอานและอัลหะดีษ ดังนั้นท่านจึงได้รวบรวมหนังสือหะดีษจนเป็นที่รู้จักถึงทุกวันนี้คือ อัลมุศนัฟ ท่านเสียชีวิตในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 241 (Abu Zahrah, n.d. : 451-504)

² อิบน์ อะบีชัยบะฮ์ ชื่อเต็มว่าอะบูบักร ฮับดุลลอฮ์ อิบน์ มุฮัมมัด อิบน์ อะบีชัยบะฮ์ ฮัลอะบะฮ์ลี เกิดเมื่อ ฮ.ศ. 159 = ค.ศ. 776 เป็น นักปราชญ์สาขาหะดีษที่ได้รับความเชื่อถือ เป็นครูของบุกอรี มุสลิม อะบูดาอูด และอิบน์มาญะฮ์ อะบูญับรฺ อัลกอสิม อิบน์ สลาม กล่าวว่า หะดีษสั้นที่สุดลงที่มีท่าน คือ อะบูบักร อิบน์อะบีชัยบะฮ์ อะหมัด อิบน์ ฮันบัล บะฮุฮา อิบน์ มะฮฺน และอะลี อิบน์ อัลมะดีนี ผลงานด้านคำร่าของท่านมีหลายเล่ม เช่น อัลมุศนัฟ อัลมุศนัฟ อัลอีมาน และอื่น ๆ เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 235=ค.ศ. 849 (al-Zirikli, 1999 : 4/117-118)

﴿ وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ
الْخَسِرِينَ ﴾

(المائدة : 5)

ความว่า “และผู้ใดปฏิเสธการศรัทธาแน่นอนงานของเขาก็ไร้ผล
ขณะเดียวกัน ในวันอาคิเราะฮฺเขาจะอยู่ในหมู่ผู้ที่ขาดทุน”

(อัล-มาอิดะฮฺ : 5)

การศรัทธาในอิสลามนั้นประกอบด้วยหลักการศรัทธา 6 ประการ ถือเป็นรากฐาน
ของหลักการยึดมั่น ซึ่งอะกิดะฮฺที่ถูกต้องนั้นถูกประทานลงมาโคกำหนดไว้ในอัลกุรอานและอัลหะดีษ
อันทรงเกียรติ ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ
مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَآلَمَلَّتْ بِكُمْ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ ﴾
(البقرة : 177)

ความว่า “หาใช่คุณธรรมไม่ การที่พวกเจ้าผินหน้าของพวกเจ้าไป
ทางทิศตะวันออกและตะวันตก แต่ทว่าคุณธรรมนั้นคือ ผู้ที่
ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ และวันอาคิเราะฮฺ และศรัทธาต่อมลาอิกะฮฺ
ต่อบรรดาคัมภีร์และนบีทั้งหลาย”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 177)

และดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ءَامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى
رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ
وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴾

(النساء : 136)

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเราะสุล
ﷺ ของพระองค์เถิด และคัมภีร์ที่พระองค์ได้ทรงประทานลงมา
แก่เราะสุล ﷺ ของพระองค์ และคัมภีร์ที่พระองค์ได้ทรง
ประทานลงมาก่อนนั้น และผู้ใดปฏิเสธศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ
และมลาอิกะฮ์ของพระองค์ และบรรดาเราะสุล ﷺ ของพระองค์
และวันอาคีเราะฮ์แล้วไซ้ร้ แน่แน่นอนเขาได้หลงทางไปแล้วอย่าง
ไกล”

- (อันนิสาอฺ : 136)

และสิ่งที่ท่านเราะสุล ﷺ กล่าวไว้ในหะดีษหนึ่งที่ญิบรีลมาถามเกี่ยวกับการศรัทธา
(อีมาน)ซึ่งท่านเราะสุล ﷺ ได้ตอบว่า

((أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ
بِالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ))

(رواه مسلم، 1996 : 5)

ความว่า “คือการที่ท่านยอมรับศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ บรรดามลาอิกะฮ์
บรรดาคัมภีร์ บรรดาเราะสุล ﷺ วันอาคีเราะฮ์ และศรัทธาต่อ
การกำหนด (เกาะดร์) ทั้งความดีและความชั่วของมัน”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 5)

การศรัทธาในอิสลามประกอบด้วยหลักการศรัทธา 6 ประการ ซึ่งจำเป็นที่มุสลิม
ทุกคนจะต้องเชื่อมั่น เพราะบรรดาหลักการศรัทธาเหล่านี้เปรียบเสมือนตัวอาคารที่จำเป็นต้องมีเสา
หลัก ถ้าขาดเสาหลักต้นหนึ่งต้นใด จะทำให้ตัวอาคารไม่สามารถดำรงอยู่ได้ และเช่นเดียวกันถ้า
หากว่าหลักการศรัทธาตกหล่นแม้แต่ประการเดียว เขาผู้นั้นย่อมไม่สามารถเป็นผู้ศรัทธาที่แท้จริง
ได้ หลักการศรัทธาสามารถจำแนกเป็นหัวข้อดังนี้

- 1 การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ
- 2 การศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮ์
- 3 การศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์
- 4 การศรัทธาต่อบรรดาเราะสุล ﷺ

5 การศรัทธาต่อวันสุดท้าย (วันอาคิเราะฮ์)

6 การศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะ (เกาะฎอ เกาะดร์)

ในหลัก 6 ประการดังกล่าวนี้ คือ บรรดา rukun ของการศรัทธา ซึ่งการศรัทธาจะสมบูรณ์ได้ต้องอาศัยหลักการทั้ง 6 เท่านั้น ตามหลักฐานที่ถูกต้องจากอัลกุรอาน และอัลหะดีษ (อัล-อะษะรีย, 2002 : 43)

1 การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ

การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ คือ การศรัทธาอย่างเชื่อมั่นต่อการมีอยู่จริงของอัลลอฮ์ ﷻ ความสงบของจิตใจที่มีต่อการศรัทธาประการนี้เป็นความสงบที่สามารถเห็นได้จากผลที่ปรากฏออกมาทางการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ เครื่องยึดต่อการบังคับใช้ของอัลลอฮ์ ﷻ และออกห่างสิ่งที่เป็นข้อห้ามทั้งหลายดังกล่าวคือรากฐานของอากิละฮ์อิสลาม และแก่นสารที่เป็นหลักสำคัญของมัน และเป็นบรรทัดฐาน หรือหลักสำคัญอันเป็นที่มาของบรรดาหลักการศรัทธาทั้งหมดอีกด้วย 6 ประการ

การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ จากหนึ่งในหกประการ คือ ให้ศรัทธาเชื่อมั่นว่าพระองค์เท่านั้นคือพระเจ้าที่แท้จริง ต้องเคารพภักดีต่อพระองค์เพียงผู้เดียวดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾

(الأعراف : 54)

ความว่า “พึงรู้เถิดว่าการสร้าง และกิจการทั้งหลายนั้นเป็นสิทธิของพระองค์เท่านั้นมหาบริสุทธิ์อัลลอฮ์ ﷻ ผู้เป็นพระเจ้าแห่งสากลโลก” (อัลอะฮฺรอฟ : 54)

และ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾

(الذاريات : 56)

ความว่า “และข้ามิได้สร้างญินและมนุษย์เพื่ออื่นใด เว้นแต่เพื่อเคารพภักดีต่อข้า”

(อิซซารียาต : 56)

การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ประกอบด้วยการศรัทธาเชื่อมั่นต่อการมีอยู่ของพระองค์ ซึ่งสิ่งต่างๆ มากมายที่ต่างก็บ่งชี้การมีของพระองค์อันได้แก่ ธรรมชาติ สติปัญญา ศาสนา และประสาทความรู้สึก และอีกประการหนึ่งของการอีมานต่ออัลลอฮ์ ﷻ ก็คือ อีมานต่อเอกภาพ (วะหดานียะฮฺ) การเป็นพระเจ้า (อุลูฮียะฮฺ) และพระนามคุณลักษณะ (อัสมาอ์ วัล-ศิฟาต) ของพระองค์ข้างต้นทั้งหมดคือการยืนยันต่อเตาฮีด 3 ประการ พร้อมด้วยการเชื่อมั่น และปฏิบัติ นั่นคือ (อัล-อะษะรียฺ, 2002 : 43)

- 1.เตาฮีด อับรูฮียะฮฺ หรือการดำรงรักษาไว้ซึ่งเอกภาพของอัลลอฮ์ ﷻ ในด้านการเป็นพระเจ้า
- 2.เตาฮีด อัลอุลูฮียะฮฺ หรือการดำรงรักษาไว้ซึ่งเอกภาพของอัลลอฮ์ ﷻ ในด้านการเคารพบูชา
- 3.เตาฮีด อัลอัสมาอ์ วัลศิฟาต หรือการดำรงรักษาไว้ซึ่งเอกภาพของอัลลอฮ์ ﷻ ในด้านนามและคุณลักษณะต่าง ๆ

1.1 เตาฮีดอับรูฮียะฮฺ

หมายถึง การเชื่อมั่นศรัทธาอย่างแน่วแน่ ว่า อัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เดียวเท่านั้น คือผู้ทรงอภิบาล และทรงกรรมสิทธิ์ให้ทุกสิ่งทุกอย่างโดยปราศจากภาคีใด ๆ คู่เคียงกับพระองค์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ทุกสรรพสิ่งในจักรวาลนี้ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงมีอำนาจเด็ดขาด พระองค์ทรงเป็นผู้ทรงบันดาลสร้าง เป็นผู้ทรงรวบรวมขึ้น เป็นผู้ทรงควบคุม และเป็นผู้ทรงวางแผนบริหารจัดการสิ่งต่างๆ ในโลกเพียงพระองค์เดียว และเป็นผู้ทรงประทานเครื่องยังชีพ (ริสกี) ต่าง ๆ ผู้ทรงให้ชีวิต ผู้ทรงปลิดชีวิต ผู้ทรงให้ความปลอดภัย และอื่น ๆ (Ibn Abi al-'Izz, 2000 : 25)

หลักฐานต่าง ๆ ทางศาสนาได้ยืนยันถึงความสำคัญของอีมานต่อเตาฮีด รูฮียะฮฺนี้ เอาไว้มากมาย เช่นดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

(الفاتحة : 1)

ความว่า “การสรรเสริญทั้งหลายนั้นเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้เป็นพระเจ้าแห่งสากลโลก”

(อัลฟาติหะฮ : 1)

และคั้งที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَلْمَنُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴾

(الأعراف : 54)

ความว่า “พึงรู้เถิดว่าการสร้าง และกิจการทั้งหลายนั้นเป็นสิทธิของพระองค์เท่านั้น มหาบริสุทธิ์อัลลอฮฺ ﷻ ผู้เป็นพระเจ้าแห่งสากลโลก”

(อัลอะอะรอฟ : 54)

เตาฮีดชนิดนี้เป็นสิ่งที่แม้แต่บรรดาผู้ปฏิเสธ(กัฟฟาร)ชาวคูรอช และผู้นับถือศาสนา
ลัทธิต่างๆ สมัยอดีต ล้วนต่างให้การยอมรับ นั่นคือ พวกเขาต่างก็เชื่อว่าผู้ที่สร้างโลกคืออัลลอฮฺ ﷻ
พระองค์เดียว ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴾

(لقمان : 25)

ความว่า “และเจ้าจงถามพวกเขา ใครเป็นผู้สร้างชั้นฟ้าทั้งหลาย
และแผ่นดิน แน่นอน พวกเขาจะกล่าวว่า “อัลลอฮฺ ﷻ” จงกล่าว
เถิด (มุฮัมมัด) “บรรดาการสรรเสริญเป็นของอัลลอฮฺ ﷻ” แต่
ทว่าส่วนมากของพวกเขาไม่รู้”

(ลุกมาน : 25)

สรุปความของเตาฮีดนี้ก็คือ การให้เอกภาพแก่อัลลอฮฺ ﷻ ด้วยการงานต่าง ๆ
ของพระองค์เอง (คือศรัทธาว่าพระองค์ทรงทำงานต่าง ๆ เหล่านั้นด้วยตัวของพระองค์เพียงผู้เดียว
เท่านั้น)

1.2 เตาฮีดอัลลอฮฺฮียะฮ

หมายถึง ต้องศรัทธามั่นว่าไม่มีผู้ใดสมควรได้รับการกราบไหว้นอกจากอัลลอฮฺ ﷻ เท่านั้น และไม่เคารพภักดีสิ่งอื่น ๆ เทียบเคียงพระองค์ โดยกระทำด้วยความบริสุทธิ์ใจทั้งภายในและภายนอก กล่าวคือ การแสดงออกและเจตจำนงที่ครอบคลุมถึงความขำเกรง ความหวัง การวิงวอนขอพร การมอบหมาย การยอมจำนนต่ออัลลอฮฺ (al-Fauzan, 1999 : 47) หรืออาจเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เตาฮีดอิบาคะฮฺ Haji Said Haji Ibrahim, 1995 : 348)

เตาฮีดอิบาคะฮฺ คือ การศรัทธาอย่างแน่วแน่ว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงเป็นพระเจ้าที่แท้จริงเพียงผู้เดียว ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระองค์เท่านั้น ให้การเคารพบูชางานน และเชื่อฟัง (ฏออะฮฺ) เพียงพระองค์อย่างสิ้นเชิง สิ่งอื่นที่มีอยู่ไม่อาจนำมาเป็นภาคีคู่เคียงพระองค์ดังที่พระองค์อัลลอฮฺตรัสว่า

﴿ وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ﴾

(المؤمنون : 117)

ความว่า “และผู้ใดวิงวอนขอพระเจ้าอื่นคู่เคียงอัลลอฮฺ ﷻ โดยไม่มีหลักฐานพิสูจน์แก่เขาในการนี้ แท้จริงการคิดบัญชีของเขาอยู่ที่พระเจ้าของเขา แท้จริงบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธาจะไม่ประสบความสำเร็จ”

(อัลมูมินูน : 117)

และดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴾

(الذاريات : 56)

ความว่า “และข้ามิได้สร้างญิน และมนุษย์เพื่ออื่นใด เว้นแต่เพื่อเคารพภักดีต่อข้า”

(อัซซารียาต : 56)

สำหรับอะฮฺลุสสุนนะฮฺ ถือว่าเศาะฮิษฺรูนบียฺฮฺยังไม่สมบูรณ์นอกจากต้องประกอบ ด้วยเงื่อนไขประการ 2 ต่อไปนี้ (อัล-อะษะรียฺ, 2005 : 60)

1. แสดงการอิมานอะฮฺลุสสุนนะฮฺ ต่ออัลลอฮฺ ﷻ เพียงองค์เดียวเท่านั้น จะเอา สิทธิ หรือคุณสมบัติเฉพาะใด ๆ ของพระผู้ทรงสร้างมาใช้แก่มักลุกไม่ได้ดังนั้นจึง

- ต้องเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ เท่านั้น
- ต้องไม่นมัสการสิ่งใดนอกจากอัลลอฮฺ ﷻ
- ต้องไม่กราบกรานต่อสิ่งใดนอกจากอัลลอฮฺ ﷻ
- ต้องไม่สาบานต่อสิ่งใดนอกจากอัลลอฮฺ ﷻ
- ต้องไม่บ่นบานต่อสิ่งใดนอกจากอัลลอฮฺ ﷻ
- ต้องไม่มอบหมายตน (ตะวักกัล) ต่อสิ่งใดนอกจากอัลลอฮฺ ﷻ

แท้จริงเศาะฮิษฺอัล-อูลูฮียะฮฺ นั้นมีเป้าหมายคือ ให้การอิมานอะฮฺลุสสุนนะฮฺ ﷻ เพียงองค์เดียว อิมานอะฮฺลุสสุนนะฮฺในที่นี้อาจเป็นได้ทั้งคำกล่าวของจิตใจ และของลิ้น หรือการกระทำของ จิตใจ และอวัยวะของร่างกายก็ได้ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿ قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴾

(الأنعام : 162-163)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่าแท้จริงการละหมาดของฉัน และการอิมานอะฮฺลุสสุนนะฮฺของฉัน และการมีชีวิตของฉัน และการตายของ ฉันเพื่ออัลลอฮฺ ﷻ ผู้เป็นเจ้าแห่งสากลโลกเท่านั้น ไม่มีภาคีใดๆ แก่พระองค์ และด้วยสิ่งนั้นแหละข้าพระองค์ถูกใช้ และข้า พระองค์คือ คนแรกในหมู่ผู้สวามิภักดิ์ทั้งหลาย”

(อัลอันอาม : 162-163)

2. อิมานอะฮฺลุสสุนนะฮฺนั้นต้องสอดคล้องกับคำสั่งใช้ของอัลลอฮฺ ﷻ และคำสั่งของท่านเราะฮฺลุส สุนนะฮฺ ให้เอกภาพต่ออัลลอฮฺ ﷻ ด้วยการอิมานอะฮฺลุสสุนนะฮฺ ด้วยความนอบน้อม คือ สิ่งยืนยัน คำปฏิญาณ لا اله الا الله لا اله الا الله (ลาอิลาฮะฮฺอิลลัลลอฮฺ) หรือความหมายอีกนัยหนึ่งก็คือ สิ่งใด ๆ ไม่มีสิทธิ

ถูกนำมาสักการบูชาเว้นแต่อัลลอฮ์องค์เดียวเท่านั้น **محمد رسول الله** (มุฮัมมัดเราะซูลุลลอฮ์)
มุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์ ﷺ

ฉะนั้น แนวทางของอะลิสุนนะฮ์ คือพวกเขาจะเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์เพียง
พระองค์เดียวเท่านั้น

- พวกเขาจะไม่วิงวอนขอต่อสิ่งใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ
- พวกเขาจะไม่ขอความช่วยเหลือจากสิ่งใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ
- พวกเขาจะไม่ขอการพึ่งพิงต่อสิ่งใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ
- พวกเขาจะไม่มอบหมายตนแก่ผู้ใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ
- พวกเขาจะไม่เกรงกลัวผู้ใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ
- พวกเขาจะปฏิบัติตนเพื่อเข้าใกล้ชิดอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยการเชื่อฟัง เคารพภักดี
และการทำงานที่ดี

1.3. เตาฮิดอัสมาอู วัสตีฟาต,

หมายถึง ต้องศรัทธาต่อพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ปรากฏในอัลกุ
รอานและอัลหะดีษที่ถูกต้อง ศรัทธาตามความหมายที่ปรากฏโดยไม่ตีความ ไม่เอาสิ่งใดมาทดแทน
ไม่ตัดตอนหรือเพิ่มเติม และไม่นำไปเทียบเคียงกับสิ่งที่ถูกสร้างทั้งหลาย (Ibn Abi al-'Izz, 2000 :
24)

การศรัทธาอย่างแน่วแน่ว่าอัลลอฮ์ ﷻ ทรงมีบรรดาพระนามอันวิจิตร และ
คุณลักษณะอันสูงส่ง พระองค์ทรงมีลักษณะด้วยลักษณะอันสมบูรณ์ ทรงบริสุทธิ์จากลักษณะที่
บกพร่องทั้งหลาย ทรงมีสิ่งดังกล่าวนี้แต่เพียงผู้เดียว เช่น พระองค์ทรงได้ยิน ทรงเห็น ทรงรู้ ทรง
เมตตา ทรงรัก ทรงกริ้ว และ เช่น พระองค์ทรงประทับอยู่บนบัลลังก์ ทรงลงมายังฟ้าคุณยา ทรงมี
พระเนตร ทรงมีพระหัตถ์ เป็นต้น คุณลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่สมบูรณ์ และ
เหมาะสมกับความยิ่งใหญ่ของพระองค์ ไม่สามารถเทียบเคียงกับสิ่งใด ๆ ได้ (อับดุลละาะ หนุ่ม
สุข, ม.ป.ป : 15)

อะลิสุนนะฮ์ วัลญามาอะฮ์ พวกเขารู้จักพระองค์อภิบาลของพวกเขาด้วย
คุณลักษณะของพระองค์ตามที่ถูกเอ่ยไว้ในอัลกุรอานและอัลฮะดีษ และจะให้ลักษณะของพระองค์
ตามที่พระองค์เองทรงให้ หรือเราะซูล ﷺ อธิบายเอาไว้เท่านั้น พวกเขาจะไม่เปลี่ยนแปลงถ้อยคำ
ต่างๆ จากตำแหน่งที่แท้จริงของมันหรือบรรดาพระนาม หรืออายะฮ์ต่าง ๆ ของพระองค์บิดเบือน
ไปเป็นอื่น ๆ และยังคงยืนยันสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับอัลลอฮ์ตามที่พระองค์เองทรงยืนยันเอาไว้ โดยไม่

เปลี่ยนแปลง ไม่มโนภาพ ไม่เสาะแสวงหาเหตุผล ไม่ปฏิเสธ ไม่บิดเบือนและไม่เปรียบเทียบ หลัก
ของพวกเขาก็กล่าวมาทั้งหมด ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรีที่ว่า

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

(سورة الشورى: 11)

ความว่า “ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์ และพระองค์เป็นผู้
ทรงได้ยิน และผู้ทรงมองเห็น”

(อิซซุรอ : 11)

2. การศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮ์

การศรัทธาว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงเป็นผู้สร้างมลาอิกะฮ์ ซึ่งมีจำนวนมากไม่มีผู้ใคร่
นอกจากอัลลอฮฺ ﷻ และการศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮ์ คือ การเชื่อมั่นต่อการมีอยู่จริงของพวก
เขาด้วยการเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ โดยปราศจากความคลางแคลงสงสัยใดๆ (อัล-อะษะรีย์, 2002 :
68) ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรีที่ว่า

﴿ءَاْمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَاْمَنَ بِاللَّهِ
وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا
سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾

(البقرة: 285)

ความว่า “เราะฮูต ﷺ นี้ (เป็นคนแรกที่) ศรัทธาตามที่ถูกประทาน
ลงมาแก่เขาจากพระผู้อภิบาลของเขา และบรรดาผู้ศรัทธา (ก็
ศรัทธาด้วย) ทุก ๆ คนศรัทธาในอัลลอฮฺ ﷻ และมลาอิกะฮ์ของ
พระองค์ และคัมภีร์ทั้งหลายของพระองค์ และเราะฮูต ﷺ
ทั้งหลายของพระองค์”

(อัลบะเกาะเราะฮ์: 285)

การศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮฺ จำเป็นต้องศรัทธาว่า บรรดามลาอิกะฮฺเป็นบ่าวของอัลลอฮฺ ﷻ ประเภทหนึ่งที่มีคุณสมบัติเฉพาะ และแตกต่างไปจากบ่าวประเภทอื่น ๆ กล่าวคือ บรรดามลาอิกะฮฺนั้นถูกบังเกิดด้วยรัสมิ์ของพระองค์ ไม่กิน ไม่ดื่ม ไม่นอนหลับ ไม่มีเพศ และ บรรดามลาอิกะฮฺนั้นจะเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ ปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์ จะไม่พูดก่อนได้รับคำบัญชาจากอัลลอฮฺ ﷻ พวกเขามีหน้าที่เจาะจงเฉพาะแตกต่างกันไป (Ibn Battah, 1404 : 210 ; Ibn Abi al-'Izz, 2000 : 401-407)

ดังนั้นหากผู้ใดปฏิเสธต่อการมีอยู่จริงของบรรดามลาอิกะฮฺ ถือว่า ผู้นั้นคือ กafir ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴾

(النساء : 136)

ความว่า "...และผู้ใดปฏิเสธต่ออัลลอฮฺ ﷻ และมลาอิกะฮฺของพระองค์ และบรรดาคัมภีร์ของพระองค์และบรรดาเราะสูล ﷺ ของพระองค์ และวอากิเราะฮฺแล้วไซ้ร้ แน่นอนเขาก็ได้หลงทางไปแล้วอย่างไกล"

(อันนิซาอ : 136)

บรรดามลาอิกะฮฺมีความแตกต่างกับมนุษย์ เนื่องจากพวกเขาถูกสร้างขึ้นมาบนการเชื่อฟังต่ออัลลอฮฺ ﷻ โดยไม่มีการละเมิดฝ่าฝืน ซึ่งอัลลอฮฺ ﷻ ทรงสร้างพวกเขาเพื่ออิบาดะฮฺ และทำตามคำบัญชาของพระองค์ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحٰنَهُۥٓ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ لَا يَسْبِقُونَهُۥٓ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِۦٓ يَعْمَلُونَ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يَرْضَىٰ وَهُمْ مِنْ حَشِيَّتَيْهِۚ مُشْفِقُونَ ﴾

(الانبیاء : 26-68)

ความว่า “และพวกเขา (มุชริกุน) กล่าวว่า พระผู้ทรงกรุณาปรานี ทรงยึดมะลาอิกะฮ์เป็นบุตรมหาบริสุทธิ์แห่งพระองค์แต่ทว่าพวกเขา (มะลาอิกะฮ์) เป็นบ่าวผู้ทรงเกียรติ พวกเขาจะไม่ชิงกล่าวคำพูดก่อนพระองค์ และพวกเขาปฏิบัติตามพระบัญชาของพระองค์ พระองค์ทรงรอบรู้สิ่งที่อยู่เบื้องหน้าพวกเขา และสิ่งที่อยู่เบื้องหลังพวกเขา และพวกเขาจะไม่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ใดนอกจากผู้ที่พระองค์ทรงพอพระทัย และเนื่องจากความกลัวพวกเขาจึงเนื้อตัวสั่น”

(อัลอันบิยาฮฺ : 26-28)

สำหรับอะฮฺลุสสุนนะฮฺ วัล-ญามาอะฮฺ จะมีความเชื่อต่อบรรดามลาอิกะฮ์โดยรวม และส่วนรายละเอียดตามที่ได้อธิบายไว้ในหลักฐานอันถูกต้อง บรรดามลาอิกะฮ์ที่อัลลอฮฺ ﷻ และท่านเราะสูล ﷺ ของพระองค์ได้อธิบายชื่อเอาไว้เช่น ญิบรียลผู้ถูกมอบหมายเกี่ยวกับวะหยู มีกาอิลผู้ถูกมอบหมายเกี่ยวกับฝน อีสรอฟีลผู้ถูกมอบหมายเกี่ยวกับการเป่าวิญญาณร่างกาย มาลากาตุลเมาตผู้ถูกมอบหมายเกี่ยวกับการเอาวิญญาณ มาลิกผู้เฝ้านรก ริฎวานผู้เฝ้าสวรรค์ รอกิบกับฮาญิบ ผู้บันทึกความดีและความชั่ว และมุ๊งกัรกับนะกิริลผู้เฝ้าหลุมฝังศพ (กุโบร) อะฮฺลุสสุนนะฮฺ วัล-ญามาอะฮฺต่างศรัทธาต่อภารกิจของบรรดามลาอิกะฮ์ เชื่อว่าพวกเขาเป็นสิ่งถูกสร้างประเภทหนึ่งจากมัตถ์ลูกของอัลลอฮ์ที่ถูกสร้างมาจากครีมี สามารถจำแลงกายเป็นรูปหรือมีลักษณะเรื้อนร่างเป็นอย่างไรก็ได้ พวกเขาเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดอัลลอฮฺ ﷻ เป็นผู้ได้รับเกียรติ บรรดามลาอิกะฮ์ไม่มีเพศชายหรือเพศหญิง ไม่แต่งงาน หรือสืบพันธุ์มีลูกหลาน พวกเขาจะไม่กินไม่ดื่ม (อัล-อะษะรีบี, 2002 : 69)

3. การศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์

มุสลิมต้องมีความศรัทธา และเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่นว่า แท้จริงอัลลอฮฺ นั้นทรงประทานคัมภีร์ต่าง ๆ ของพระองค์ลงมาแก่บรรดาเราะสูลทั้งหลาย (Ibn Abi al-'Izz, 2000 : 424)

ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ

لِيُقِيمُوا النَّاسَ بِالْقِسْطِ﴾

(الحديد : 25)

ความว่า “และที่แน่นอนยิ่งเราได้ส่งบรรดาเราะสุล ﷺ ของเรามาพร้อมด้วยหลักฐานอันชัดเจน และเราได้ประทานลงมาพร้อมกับพวกเขาซึ่งคัมภีร์ และตราหุ เพื่อมนุษย์จะได้ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรม”

(อัลหะคิษ : 25)

อะฮฺลุสสุนนะฮฺ วัลญามาอะฮฺมีความศรัทธา และเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่นว่า แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทานคัมภีร์ต่างๆ ของพระองค์ลงมาแก่บรรดาเราะสุล ﷺ ทั้งหมด ซึ่งในนั้นมีทั้งคำสั่งใช้ ข้อห้าม และสัญญาการลงโทษ และผลตอบแทนต่างๆ ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ ءَامَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَامَنَ
بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ
وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴾

(البقرة : 285)

ความว่า “เราะสุล ﷺ นี้(เป็นคนแรกที่) ศรัทธาตามที่ถูกประทานลงมาแก่เขาจากพระผู้อภิบาลของเขา และบรรดาผู้ศรัทธา (ก็ศรัทธาด้วย) ทุกคนศรัทธาในอัลลอฮฺ ﷻ และมลาอิกะฮฺของพระองค์ และคัมภีร์ทั้งหลายของพระองค์ และเราะสุล ﷺ ทั้งหมดของพระองค์”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 285)

และแท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทานคัมภีร์ต่างๆ ลงมาแก่บรรดาเราะสุล ﷺ ของพระองค์เพื่อเป็นทางนำแก่มนุษยชาติทั้งหลาย ดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿ الرَّكِيْبُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ
بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴾

(إبراهيم : 1)

ความว่า “อาลีฟ ลาม รอ คัมภีร์ซึ่งเราได้ประทานมันลงมาแก่เจ้า (มุฮัมมัด) เพื่อนำมนุษย์ออกจากความมืดทึบทั้งหลายสู่ความ

สว่าง โดยอนุมัติของพระผู้อภิบาลของพวกเขาซึ่งทางของพระผู้
ทรงอำนาจ ผู้ทรงได้รับการสรรเสริญ”

(อิบรอฮีม : 1)

บรรดาคัมภีร์ดังกล่าวนี้หมายถึง คัมภีร์อัลกุรอาน คัมภีร์เตารอต คัมภีร์อินญิล
คัมภีร์ซะบูร และสุซุฟ(แผ่นจารึก) ของอิบรอฮีม และของมูซา ส่วนคัมภีร์ที่สำคัญคือ เตารอต
อินญิล ซาบูร และอัลกุรอานซึ่งเป็นคัมภีร์ที่สำคัญที่สุดในจำนวน 4 เล่ม และเป็นคัมภีร์ที่มา
หลังสุดที่มายกเลิกข้อบัญญัติของคัมภีร์ก่อน ๆ

4. การศรัทธาต่อบรรดาเราะสุล

การศรัทธาต่อบรรดาเราะสุล ﷺ หมายถึง ต้องศรัทธาเชื่อมั่นว่าอัลลอฮฺ ﷻ ได้
ทรงส่งบรรดาเราะสุลทั้งหลาย เพื่อทำหน้าที่แจ้งข่าวดี สั่งสอนตักเตือนและเรียกร้องเชิญชวนสู่สัจ
ธรรม (อัล-อะษะรีบี, 2002 : 69) บรรดาเราะสุล คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาของอัลลอฮฺ ﷻ
ปฏิบัติตามความไว้วางใจที่ถูกมอบหมาย และให้การตักเตือนแก่ประชาชาติของตน พร้อมทำการ
ต่อสู้ (ญิฮาด) ในหนทางของอัลลอฮฺ ﷻ อย่างจริงจัง (Ibn Abi al-'Izz, 2000 : 243-244)
ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا
الطَّاغُوتَ﴾

(النحل : 36)

ความว่า “และโดยแน่นอนยิ่งเรา (อัลลอฮฺ ﷻ) ได้แต่งตั้งเราะสุล
ﷺ ไปยังแต่ละประชาชาติ พวกเขาจงเคารพภักดีอัลลอฮฺ ﷻ
และจงห่างเหินจากฏอฆูต”

(อันนะหฺลุ: 36)

พวกเขาศรัทธาและเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ว่าอัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงส่งบรรดาเราะสุล
ﷺ ของพระองค์เพื่อทำหน้าที่แจ้งข่าวดีและเตือนข่าวร้าย และเป็นผู้เรียกร้องเชิญชวนสู่ศาสนา
แห่งความจริงซึ่งนាំมนุษย์ และปลดปล่อยพวกเขาจากความมืดมนสู่ความสว่าง

บรรดาเราะสูล ﷺ ทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาของอัลลอฮฺ ﷻ และถูกส่งมาพร้อมกับ บรรดาม้าะญิฮาด(สิ่งมหัศจรรย์)ต่างๆ เพื่อยืนยันถึงความแท้จริงของพวกเขา ดังนั้น บุคคลใดก็ตามที่ปฏิเสธเราะสูล ﷺ ท่านหนึ่งท่านใด ก็เท่ากับเขาได้ปฏิเสธอัลลอฮฺ ﷻ และบรรดาเราะสูล ﷺ ทั้งหมดด้วย ดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿ إِن الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُوا نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ أُولَٰئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرَهُمُ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴾

(النساء : 150-152)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ที่ปฏิเสธการศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ และบรรดาเราะสูล ﷺ ของพระองค์และต้องการที่จะแยกระหว่างอัลลอฮฺ ﷻ และบรรดาเราะสูล ﷺ ของพระองค์ และกล่าวว่าเราศรัทธาในบางคน และปฏิเสธศรัทธาในบางคน และพวกเขาต้องการที่จะยึดเอาในระหว่างนั้น ซึ่งทางใดทางหนึ่งนั้น ชนเหล่านี้แหละคือ ผู้ปฏิเสธศรัทธาโดยแท้จริง และเราได้เตรียมไว้แล้ว ซึ่งการลงโทษที่ยังความอับยศแก่ผู้ปฏิเสธศรัทธาทั้งหลาย และบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ และบรรดาเราะสูล ﷺ ของพระองค์ และมีได้แยกระหว่างคนหนึ่งคนใดในพวกเขานั้น ชนเหล่านี้แหละพระองค์จะทรงประทานแก่พวกเขาซึ่งรางวัลของพวกเขา และอัลลอฮฺ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษ ผู้ทรงเมตตาเสมอ”

(อันนิสาอู : 150-152)

5. การศรัทธาต่อวันสิ้นโลก (วันกิยามะฮฺ)

มุสลิมต้องศรัทธาอย่างเชื่อมั่นว่าวันสิ้นโลกมีจริง โลกใบนี้จะต้องมลายลงไปในวันใดวันหนึ่ง ซึ่งทุกสิ่งจะพังพินาศย่อยยับ ไม่เหลือแม้แต่ชีวิตใด เว้นแต่อัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงสร้างชั้นฟ้าและแผ่นดินเท่านั้น และต้องศรัทธาต่อทุกสิ่งทุกประการที่อัลลอฮฺทรงบอกไว้ในอัลกุรอาน และที่ท่านเราะฮูต กล่าวไว้ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นหลังจากความตาย ตลอดถึงการเข้าพำนักอยู่ในสวนสวรรค์ของชาวสวรรค์ และการเข้าสู่นรกของชาวนรก (Ibn Abi al-'Izz, 2000 : 572-604)

การศรัทธาต่อวันอากิเราะฮฺ นั่นคือ การศรัทธาต่อวันสิ้นโลก และเป็นวันที่มนุษย์ทุกคนจะฟื้นคือชีพ ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدَّا عَلَيْهَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾

(الأنبياء : 36)

ความว่า “ดังเช่นที่เราได้เริ่มให้มีการบังเกิดครั้งแรก และเราให้มันกลับเป็นขึ้นมาอีก เป็นสัญญาผูกพันกับเรา แท้จริงเราเป็นผู้กระทำอย่างแน่นอน”

(อัลอันบิยาฮฺ : 36)

เชื่อมั่นและศรัทธาถึงการเกิดขึ้นจริงของวันกิยามะฮฺรวมถึงการศรัทธาต่อทุกสิ่งทุกอย่างที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงตรัสไว้ในอัลกุรอาน และที่ท่านเราะฮูต ﷺ กล่าวไว้ถึงสิ่งต่างๆ ที่จะบังเกิดขึ้นมาหลังจากความตายตลอดจนการเข้าพำนักอยู่ในสวนสวรรค์ของชาวสวรรค์ และการเข้าสู่นรกของชาวนรก

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงยืนยันถึงการบังเกิดขึ้นจริงของวันกิยามะฮฺไว้ในอัลกุรอาน และทรงเน้นย้ำถึงความสำคัญของวันสุดท้าย ทรงเตือนไว้โอกาสต่าง ๆ และทรงเน้นหนักถึงการเกิดขึ้นจริงของกิยามะฮฺ อีกทั้งทรงกล่าวถึงเรื่องนี้เอาไว้อย่างมากมาย และทรงให้การอิมานต่อวันกิยามะฮฺนี้ผูกพันกับการอิมานต่ออัลลอฮฺ ﷻ ดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ

﴿يُوقِنُونَ﴾

(البقرة : 4)

ความว่า และบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อสิ่งที่ถูกประทานลงมาแก่เจ้า และสิ่งที่ถูกประทานลงมาก่อนเจ้า และต่อวันอาคิเราะฮ์นั้นพวกเขาเชื่อมั่น

(อัลบะเกาะเราะฮ์ : 4)

6. การศรัทธาต่อการกำหนดสภาพการณ์ (เกาะฎอ เกาะดร์)

มุสลิมต้องศรัทธาเชื่อมั่นอย่างหนักแน่นว่า ความดีความชั่วทุกอย่างล้วนแล้วเกิดขึ้นด้วยการกำหนดเกาะฎอ และเกาะดร์ของอัลลอฮ์ทั้งสิ้น พระองค์ทรงกระทำตามที่พระองค์ทรงประสงค์ ดังนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปด้วยพระประสงค์ และจะไม่ออกไปจากความต้องการและแบบแผนของพระองค์ พระองค์ทรงทราบในทุกสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วและที่ยังไม่เกิดขึ้นทั้งในที่ลับและที่แจ้ง(Mahmud, 1997 : 39)

การศรัทธาต่อการกำหนดกฎสภาพการณ์ของอัลลอฮ์ ﷻ (เกาะฎอ เกาะดร์) หมายถึง การศรัทธาที่ประกอบด้วย 4 ประการดังนี้ คือ

1. ต้องศรัทธาว่าอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นมาแล้ว และสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾

(الأنفال : 75)

ความว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงรอบรู้ในทุกสิ่ง”

(อัลอันฟาต : 75)

2. ศรัทธาว่าการกำหนดกฎสภาพการณ์ (เกาะฎอ เกาะดร์) ของทุกสิ่งทุกอย่างนั้นพระองค์ทรงบันทึกเอาไว้แล้ว ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ﴾

(يس : 12)

ความว่า “และทุกสิ่งนั้น เราได้รวบรวมไว้อย่างครบถ้วนใน
บันทึกอันชัดเจน

(บาซัน : 12)

3. การศรัทธาต่อความประสงค์ของพระองค์ ดังที่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้
ตรัสว่า

﴿ إِنْ أَلَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ۝ ﴾

(الحج : 18)

ความว่า “แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ นั้นทรงทำตามที่พระองค์ทรง
ประสงค์”

(อัลฮัจญ์ : 18)

4. ศรัทธาว่าพระองค์เท่านั้นผู้ทรงสร้างทุกสิ่งทุกอย่าง ดังที่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ
ได้ตรัสว่า

﴿ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا ۝ ﴾

(الفرقان : 62)

ความว่า “...และพระองค์ทรงให้บังเกิดทุกสิ่ง แล้วทรงกำหนดมัน
ให้เป็นไปตามกฎสภาวะ”

(อัลฟุรกอน : 2)

อะฮฺลุสสุนนะฮฺมีความเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่นว่าความดีความชั่วทุกอย่างล้วนแล้ว
เกิดขึ้นด้วยการกำหนดสภาวะ (เกาะฎูอเกาะดร์) ของอัลลอฮฺ ﷻ และพระองค์ทรงกำหนดตามที่
พระองค์ทรงประสงค์ ดังนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปด้วยพระประสงค์ และจะไม่ออกไปจากความ
ต้องการและการวางแผนของพระองค์ พระองค์ทรงทราบทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับสภาพความ
เป็นไปต่าง ๆ ของปวงบ่าว ทรงทราบอัตราชีวิต อายุขัย การงานของพวกเขา รวมทั้งสิ่งอื่นๆ
เกี่ยวกับการเป็นอยู่ของพวกเขา ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَّقْدُورًا ۝ ﴾

(الأحزاب : 38)

ความว่า “แนวทางของอัลลอฮฺ ﷻ (ที่ได้มีขึ้นแล้ว) ต่อบรรดาผู้ได้
ล่วงลับในสมัยก่อน และพระบัญชาของอัลลอฮฺ ﷻ นั้น ได้กำหนด
ไว้แล้ว”

(อัล อะหฺซาบ : 38)

จากหลักการศรัทธาทั้ง 6 ประการที่กล่าวมานั้นเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์
ซึ่งกันและกัน กล่าวคือการศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮฺ การศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮฺสอดคล้องสัมพันธ์กับการศรัทธาต่อบรรดาเราะสุล ﷺ ผู้ทำหน้าที่เผย
แผ่และเรียกร้อมวลมนุษย์สู่การเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ โดยมีคัมภีร์เป็นเครื่องชี้นำ การศรัทธา
ต่อบรรดาเราะสุล ﷺ จึงสัมพันธ์กับการศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ ซึ่งในคัมภีร์นั้นกล่าวถึงสิ่งต่างๆ
มากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะแห่งอัลลอฮฺ ﷻ บรรดามลาอิกะฮฺ บรรดาเราะสุล ﷺ บรรดา
คัมภีร์ เรื่องราวเกี่ยวกับโลก สรรพสิ่งทั้งหลายในโลก กาลอวสานแห่งโลก กำเนิดมนุษย์
พัฒนาการของชีวิตมนุษย์ในโลกนี้ ตลอดจนการบังเกิดขึ้นใหม่ในโลกหน้า และอื่นๆ เหล่านี้
นำไปสู่การศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮฺ และต่อกำหนดสภาพการณ์แห่งอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งประสานสัมพันธ์
กับการศรัทธาต่อพระองค์ ทุกประการจึงมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและส่งผลต่อพฤติกรรมของ
ผู้ศรัทธาโดยรวม กล่าวคือพฤติกรรมการแสดงออกใดๆของผู้ศรัทธาย่อมวางอยู่บนพื้นฐานของการ
ศรัทธาทั้งหกประการประกอบกัน มิใช่เพียงประการหนึ่งประการใด เช่น การละหมาด การถือศีล
อด การประกอบกิจการงาน ตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมุสลิมล้วนเป็นการกระทำที่วางอยู่
บนรากฐานของการศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ ต่อบรรดามลาอิกะฮฺ ต่อบรรดาคัมภีร์ ต่อบรรดาเราะสุล
ﷺ ต่อวันอาคิเราะฮฺ และต่อกำหนดสภาพการณ์แห่งอัลลอฮฺ ﷻ อย่างครบถ้วนเป็นกระบวนการ

2.1.5 ลักษณะสำคัญของการศรัทธาในอิสลาม

อับดุลรอฮิด อะฮฺมัด (Abdul Rashid Ahmad, 2003 : 55-61) ได้กล่าวถึงอะกีดะฮฺ
อิสลามมีลักษณะเฉพาะของตนเองไม่เหมือนกับการศรัทธาของศาสนาอื่นๆ ลักษณะเฉพาะดังกล่าว
ได้แก่

1. เป็นอะกีดะฮฺแห่งพระผู้อภิบาล หรือเรียกภาษาอาหรับว่า อะกีดะฮฺ ร็อบบานียะฮฺ หมายถึง การศรัทธาที่ถูกกำหนดโดยพระผู้ทรงเป็นเจ้าของ และทรงอภิบาลสากลจักรวาล
ดังนั้นการศรัทธาตามแนวทางนี้จึงมิใช่หลักการที่ถูกกำหนดโดยความคิดของมนุษย์ หรือสิ่งถูก
สร้างชนิดอื่น ๆ แม้ว่ามนุษย์บางคนจะได้รับการยอมรับว่ามีความคิดเยี่ยมยอดขนาดไหนก็ตาม

2. เป็นอะกิดะฮฺที่มีความชัดเจนหมายความว่า การศรัทธาแห่งอิสลามนั้นเป็นการศรัทธาที่มีรายละเอียดซึ่งสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจนไม่คลุมเครือหรือเป็นปริศนาที่ยากต่อการเข้าใจได้ ทั้งนี้เพราะได้ยืนยันอย่างชัดเจนแล้วว่าเบื้องหลังของจักรวาลอันสวยงามและดำรงอยู่อย่างเป็นระบบที่แนบเนียนนี้มีผู้สร้างผู้ทรงเอกะทำหน้าที่กำหนดควบคุมให้เป็นไปตามพระประสงค์ของพระองค์ผู้นั้นก็คือพระเจ้าซึ่งไม่มีและไม่ต้องการภาคีใดๆสำหรับพระองค์ไม่มีคู่แข่ง ไม่มีผู้เสมอเหมือนกับพระองค์เพราะทุกสิ่งทุกอย่างต้องยอมสยบนอบน้อมต่อพระองค์เท่านั้น ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحٰنَهُ ۗ بَل لَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ
وَالْاَرْضِ كُلِّهَا قٰنِتُوْنَ ۗ﴾

(البقرة : 116)

ความว่า “และพวกเขากล่าวว่า อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงยึดเอาพระบุตรองค์หนึ่ง มหาบริสุทธิ์พระองค์ท่านหาใช่เช่นนั้นไม่ สิ่งที่อยู่ในบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดินนั้นเป็นของพระองค์ทั้งสิ้น โดยที่ทั้งหมดนั้นเป็นผู้กบฏ และนอบน้อมต่อพระองค์”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 116)

การศรัทธาในลักษณะนี้เป็นการศรัทธาที่สอดคล้องกับลักษณะธรรมชาติและสัญชาตญาณของมนุษย์ผู้ซึ่งแสวงหาผู้เป็นต้นเหตุแห่งการสร้างเป็นการแสวงผู้ทรงสร้างที่ทรงเอกะ ดังนั้นการศรัทธาที่แท้และที่สามารถสนองตอบความต้องการของมนุษย์ได้อย่างชัดเจนที่สุด

3. เป็นอะกิดะฮฺแห่งธรรมชาติอันบริสุทธิ์ หมายความว่า การศรัทธาในอิสลามเป็นการศรัทธาที่มีได้แปลกแยก และขัดแย้งกับธรรมชาติอันดั้งเดิมของมนุษย์ ดังนั้น อะกิดะฮฺนี้จึงเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับการเรียกร้องของธรรมชาติที่ดั้งเดิมของมนุษย์ ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ فَاِمۡرٌ وَّجِهَتِكَ لِلَّذِيۡنَ حَنِيفًا فِطَرَتَ اللّٰهِ الَّتِيۡ فَطَرَ النَّاسَ عَلٰیهَا لَا
تَبۡدِيۡلَ لِخَلۡقِ اللّٰهِ ذٰلِكَ الدِّيۡنُ الْقَيۡمُ وَلٰكِيۡنَ ۗ اَكۡثَرُ النَّاسِ لَا
يَعۡلَمُوۡنَ ۗ﴾

(الروم : 30)

ความว่า “ดังนั้น เจ้าจงผินหน้าของเจ้าผู้ศาสนาที่เที่ยงแท้ (โดยเป็น) ธรรมชาติของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งพระองค์ทรงสร้างมนุษย์ขึ้นมา ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในการสร้างของอัลลอฮฺ ﷻ นั่นคือ ศาสนาอันเที่ยงตรง แต่ส่วนมากของมนุษย์ไม่รู้”

(อิรรัมอะฮะฮฺ : 30)

4. เป็นอะกีดะฮฺที่มีความแน่นอนนอกกล่าวคือ การศรัทธาในอิสลามนั้นเป็นการศรัทธาที่มีความมั่นคงแน่นอน และสอดคล้องกับข้อเท็จจริง ไม่มีการเพิ่มเติมตัดตอน เปลี่ยนแปลง และปรับสภาพ ไม่มีอำนาจใดในโลกที่จะกระทำการดังกล่าวต่ออะกีดะฮฺอิสลามได้ ดังนั้นทุกสิ่งทุกอย่างที่เพิ่มเติมเข้าไปในอะกีดะฮฺจึงไม่ได้รับการยอมรับโดยปริยาย

5. เป็นอะกีดะฮฺที่มีรากฐานจากพยานหลักฐานเป็นส่วนประกอบสำคัญ หมายความว่า การกำหนดความจริงแท้ของอะกีดะฮฺอิสลามนั้น มิได้อาศัยการยืนยันจากเบื้องบนเพียงประการเดียวแต่ยังยอมรับในพยานหลักฐานและเหตุผลที่ถูกต้องด้วย ดังนั้นในการศรัทธาจึงไม่มีการขัดแย้ง อย่างเช่นเจ้าจงเชื่อเถิดถึงแม้ว่าเจ้าจะมีคอบอดก็ตาม หรือคำว่าจงศรัทธาเถิดแล้วเจ้าจะได้รู้ภายหลังเหล่านี้เป็นต้น ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿ وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَن كَانَ هُودًا أَوْ نَصْرَىٰ تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴾

(البقرة : 111)

ความว่า “และพวกเขา กล่าวว่า จะไม่มีใครเข้าสวรรค์เลย นอกจากผู้ที่เป็นยิว หรือคริสเตียนเท่านั้น นั่นคือความเพื่อฝันของพวกเขา จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า พวกท่านจงนำหลักฐานของพวกท่านมาถ้าพวกท่านเป็นผู้พูดจริง”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 111)

นอกจากด้วยหลักฐานดังกล่าวแล้ว อะกีดะฮฺอิสลามไม่เพียงพอที่จะพิจารณาด้วยจิตใจและความรู้สึกเท่านั้นแต่ยังต้องใช้การยืนยันในเชิงเหตุผลที่ถูกต้อง และหลักฐานอันชัดเจนเท่านั้นเพื่อให้ปัญญาของมนุษย์นี้ได้รับรู้สามารถยอมรับได้ และส่งต่อไปยังจิตใจและกลายเป็นการศรัทธาในที่สุดซึ่ง เรื่องนี้อัลกุรอานได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจน กรณีหูประเด็นเกี่ยวกับ อุลูฮียะฮฺ

(ความเป็นพระเจ้าของอัลลอฮ์ ﷻ) ด้วยการยกหลักฐานการเกิดขึ้นของจักรวาล ร่างกายมนุษย์ และประวัติศาสตร์แห่งมวลมนุษยชาติตลอดยุคสมัยมาเป็นหลักฐานที่แสดงถึงการดำรงอยู่อย่างเป็นเอกะ และความเป็นพระเจ้าเป็นเจ้าเพียงผู้เดียวของพระองค์

6. อะกีดะฮ์ที่มีความเป็นสายกลาง หมายความว่า การศรัทธาในอิสลามนั้นไม่มีลักษณะสุดโต่งเกินขอบเขต และประนีประนอมจนก่อให้เกิดการละเลยจนขาดคบกพร่องแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะการศรัทธาในอิสลามนั้นมีลักษณะที่สมดุลระหว่างความเชื่อที่ปฏิเสธแนวทางของอภิปรายหรือปรากฏการณ์ที่เร้นลับซึ่งไม่อาจสัมผัสด้วยประสาทสัมผัสทั้งหลายได้กับความเชื่อต่อพระเจ้าหลายองค์หรือความเชื่อในลักษณะที่วิญญูณของพระเจ้าสถิตอยู่ในเรือนร่างของพระราชารหรือผู้ปกครองประเทศ หรือสถิตอยู่ในตัวสิ่งสารพัด พืชพันธุ์นางไม้เป็นต้น

ในอีกด้านหนึ่งการศรัทธาในอิสลามนั้นได้ปฏิเสธลัทธิความเชื่อแบบอเทวนิยมพร้อมกับปฏิเสธความเชื่อแบบลัทธินับถือพระเจ้าหลายองค์ในขณะเดียวกันก็ปฏิเสธลัทธิความเชื่อเกี่ยวกับการมีสิ่งอื่นใดเป็นภาคีต่อพระเจ้าอันจอมปลอมแต่ได้ยอมรับอย่างแน่วแน่ของการดำรงอยู่ของพระเจ้าเป็นเจ้าเพียงผู้เดียว พระองค์ทรงเอกะ ไม่มีผู้ใดนอกจากพระองค์เท่านั้น พระองค์คืออัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงสูงส่งยิ่ง

7. เป็นอะกีดะฮ์แห่งเตาฮีดหมายถึงการศรัทธาที่ยึดมั่นในความเป็นเอกะของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงสูงส่งซึ่งการศรัทธาในลักษณะนี้ถูกกำหนดให้มนุษย์ชาติทุกยุคทุกสมัยตลอดระยะเวลาแห่งประชาชาติของประชาชาตินี้ตั้งแต่ต้นปีอาดัม(ขอความสันติสุขจงมีแด่ท่าน) จนกระทั่งยุคศาสดามุฮัมมัด ﷺ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงใดๆเนื่องจากอิสลามถือว่าไม่มีความจำเป็นในการพัฒนาในเรื่องเกี่ยวกับอะกีดะฮ์เพราะอะกีดะฮ์นั้นแหละเป็นฐานของการพัฒนาการและเปลี่ยนแปลงมนุษยชาติให้สามารถสร้างสรรค์สังคม และอารยธรรมให้ดียิ่งขึ้น

8. เป็นอะกีดะฮ์ที่ครอบคลุมหมายความว่า การศรัทธาในอิสลามนั้นมีลักษณะที่ครอบคลุมถึงมิติต่างๆของความเป็นมนุษย์รวมทั้งครอบคลุมถึงพฤติกรรมโดยธรรมชาติของคนอย่างครบถ้วน และมีความสมดุลในทุกๆมิติทางธรรมชาติของมนุษยชาติทั้งมวล

ในอีกด้านหนึ่งอะกีดะฮ์อิสลามมีความครอบคลุมถึงทุกชนชั้นทุกระดับของสังคมมนุษย์ทั้งนี้เพราะอะกีดะฮ์นี้ถูกกำหนดโดยอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงสร้างมนุษย์ซึ่งแน่นอนพระองค์ทรงรู้ยิ่งถึงความจำเป็น ประโยชน์ที่มนุษย์ทุกยุคทุกสมัยทุกสังคมที่ด้อยยึดมั่น และนำไปใช้ในการดำรงชีวิตของเขาทั้งหลาย

2.2 การอบรมเลี้ยงดูบุตรตามหลักการอิสลาม

2.2.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามหลักการอิสลาม

2.2.1.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามหลักภาษาศาสตร์

คำว่า การอบรมเลี้ยงดู ในภาษาอาหรับใช้คำว่า ตร์บียะฮฺ (تربيه) ซึ่งเป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษาอาหรับแต่ดั้งเดิมโดยไม่ได้วิวัฒนาการมาจากภาษาอื่น คำว่า ตร์บียะฮฺ เป็นคำที่มีรากศัพท์ปรากฏอยู่ในพจนานุกรมภาษาอาหรับทั้งยุคเก่าและยุคใหม่ อันนิหฺลาวี (al-Nihlawi, 1996 : 13) กล่าวว่าในตำราพจนานุกรมภาษาอาหรับระบุถึงรากศัพท์ทางภาษาศาสตร์ของคำว่า ตร์บียะฮฺ เอาไว้ โดยมีรากศัพท์มาจาก 3 รูปคำ ดังนี้

- (1) คำว่า ร่อบา ยฺรฺบُو رَبَّ يَرْبُو หมายถึง เพิ่มพูน เติบโต งดงาม
- (2) คำว่า ร่อบียะ ยฺรَبَا رَبِي يَرْبِي อยู่ในตาซัง ค่อฟียะ ยักฟา يَخْفِي يَخْفِي หมายถึง เจริญ เติบโต
- (3) คำว่า รือบะ ยะรُبُو رَبَّ يَرْبُ อยู่ในตาซัง มัดตะ ยะมุดุด مَدَّ مَدَّ หมายถึง การ ปรับปรุงแก้ไข การปกครอง และการอภิบาล ตลอดจนการดูแลเอาใจใส่

อิบนุ ฟาริส กล่าวว่า ความหมายที่สาม เป็นความหมายที่ครอบคลุมนัยของคำว่า ตร์บียะฮฺ มากที่สุด (อ้างถึงใน Araqsusi, 1998 : 51-52) คำว่า ตร์บียะฮฺ จึงมีรากศัพท์เดิมมาจากคำที่สามนี้ เช่นเดียวกับที่ อัลบัยฎอวี่ (al-Baidawi, 1996 : 51- 52) ได้ให้ความหมายคำว่า ฮ์รือบ(الرب) ว่าหมายถึง ตร์บียะฮฺ คือ กระบวนการที่ทำให้สิ่งหนึ่งบรรลุสู่ความสมบูรณ์ของมันอย่างค่อยเป็นค่อยไปที่ละขั้นตอน และคำว่า ฮ์รือบ นี้ได้ถูกนำไปเป็นคุณลักษณะหนึ่งของอัลลอฮฺเพื่อแสดงถึงนัยแห่งความปรีชาญาณยิ่งของพระองค์ในการดังกล่าว

อัลอัลบานี¹ ได้วิเคราะห์คำว่า ตร์บียะฮฺ จากรากศัพท์ทั้ง 3 รูปคำว่ามี ความหมายประกอบไปด้วยปัจจัยพื้นฐานดังนี้

- (1) การพิทักษ์รักษาและเอาใจใส่ต่อธรรมชาติอันบริสุทธิ์ของเด็ก
- (2) การพัฒนาแววเด่นและความพร้อมหรือความถนัดของเด็กในทุก ๆ ด้าน

¹อัลอัลบานี มีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด บิน นาซิรุดดี อัล-อัลบานี ท่านเป็นอุลามาอูด้านหะดีษ ศควรรษที่ 21 ท่านเป็นชาวซีเรีย ท่านเกิดและเสียชีวิตที่ประเทศซีเรีย

(3) การคอยชี้แนะกลุ่มเยาวชนชาติอันบริสุทธิ์และกระตุ้นแววเด่นเพื่อพัฒนาเด็กไปสู่ระดับที่สูงขึ้นอย่างเหมาะสมเป็นลำดับจนถึงขั้นที่สมบูรณ์

(4) ดำเนินการทุกขั้นตอนแบบค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับขั้น (อ้างถึงใน al-Nihlawi, 1996 : 13)

2.2.1.2 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู ตามหลักวิชาการ

ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูในอิสลามมิได้จำกัดอยู่เพียงคำว่า “อัครบิดรียะฮฺ” เท่านั้น เพราะการใช้คำว่า “อัครบิดรียะฮฺ” ในวงการศึกษามีมารู้จักในสมัยใหม่เท่านั้น โดยชาวอาหรับสมัยก่อนจะใช้คำว่า “ตะอฺคิบ” ซึ่งมีความหมายว่า “การอบรม” และผู้ที่ทำการสอนก็จะเรียกว่า “มุอฺคิบ” (Ahmad Fareed, 2004 : 19) และในอัลกุรอานได้กล่าวถึงความหมายของอัครบิดรียะฮฺ (การอบรมเลี้ยงดู) 2 แห่ง คือ

1. ในซูเราะฮฺอัลอิสรออฺ ดังที่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ وَقُلْ رَبِّ أَرْحَمُهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴾

(الإسراء : 24)

ความว่า “และจงกล่าวว่า ข้าแต่พระเจ้าของฉันทรงโปรดเมตตาแก่ท่านทั้งสองเช่นที่ท่านทั้งสองได้เลี้ยงดูฉันเมื่อเยาว์วัย”

(อัลอิสรออฺ : 24)

2. ในซูเราะฮฺอิซหุอะรออฺ ดังที่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ قَالَ الْمَرْئِيكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ ﴾

(الشعراء : 18)

ความว่า “เขา (ฟิรเอาน) กล่าวว่า เรามีได้เลี้ยงดูเจ้าเมื่อขณะเป็นเด็กอยู่กับพวกเราดอกหรือ และเจ้าได้อยู่กับเราหลายปีในชั่วชีวิตของเจ้า”

(อิซหุอะรออฺ : 18)

นอกจากคำว่า “อัตรบียะฮฺ” และ “อัตรอะดีบ” จะมีความหมายในการอบรมเลี้ยงดูแล้ว คำว่า “อัตรอะลิม” หมายถึง การอบรมและการสอน นั่นก็แสดงให้เห็นว่า คำว่า “อัตรอะลิม” ก็มีความหมายที่ครอบคลุมถึงการให้การอบรมเลี้ยงดูได้เช่นกัน ดังที่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُن تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا﴾

(النساء : 113)

ความว่า “และได้ทรงสอนเจ้าในสิ่งที่เจ้าไม่เคยรู้มาก่อน และความกรุณาของอัลลอฮฺที่มีแก่เจ้าั้นใหญ่หลวงนัก”

(อันนิซาอ์ : 113)

มะหฺมุด (Mahmud, 1997 : 17-28) ได้นิยามการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึง “กระบวนการทางสังคมที่ศาสนาอิสลามเป็นผู้กำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นตัวควบคุมพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของบุคคลภายใต้การทำหน้าที่ของสามองค์กรหลักคือ บ้าน มัสยิด และ โรงเรียน โดยทั้งสามองค์กรมีหน้าที่เตรียมคนให้พร้อมที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า โดยสอดคล้องกับหลัก คำสอนแห่ง คัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺ เพื่อบรรลุสู่สังขธรรมและแนวทางอันเที่ยงตรง”

อิหม่ามบัยฎอวียฺ (อ้างถึงใน Muhammad Muslihuddeen wa Mustafa al-Qujawi al-Hanafi, 1999 : 66-67) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูไว้ว่า “Al-Rab” (الرب) ซึ่งเป็นรากศัพท์ของคำว่า “Al-Tarbiyah” เป็นการนำพาสิ่งหนึ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีขั้นตอน”

รอฆิบ อัลอัศฟะฮานี (Raghib al-Asfahani, n.d. : 148) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูไว้ว่า “Al-Rab” ซึ่งเป็นรากศัพท์ของคำว่า “Al-Tarbiyah” หมายถึง การสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างมีขั้นตอนจนเสร็จสมบูรณ์”

อะหมัด ฟะรีด (Ahmad Fareed, 2004 : 19-20) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า “เป็นการเพิ่มพูนความสามารถและความถนัดของบุคคลหนึ่งบุคคลใดในด้านต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความสมบูรณ์ในด้านสติปัญญาและจิตใจ และเพิ่มพูนความสามารถในด้านสังคม เพื่อให้สังคมมีความเจริญรุ่งเรือง และพัฒนาสังคมสู่แนวทางที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามครรลองและหลักการอิสลาม”

อะมีน อบูลาวี (Amin Abulawi, 1999 : 18) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า “เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลหนึ่งบุคคลใดไปสู่แนวทางที่ดี ตามหลักการแห่งอิสลาม”

คอลิด อัลฮาซิมีย์ (Khalid Hamid al-Hazimi, 2000 : 19) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า “เป็นการเจริญเติบโตของมนุษย์จากสิ่งหนึ่งสู่สิ่งหนึ่งอย่างสมบูรณ์แบบทุก ๆ ด้าน ตามหลักการอิสลาม เพื่อหวังความโปรดปรานทั้งโลกนี้และโลกหน้า”

อัลอิบรอซีย์ (Muhammad Atiyat al-Ibrashi. n.d. : 7) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า “เป็นการเตรียมพร้อมสำหรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเพื่อดำเนินชีวิตอย่างสมบูรณ์แบบและมีความสุขในชีวิต เป็นผู้ที่รักประเทศชาติของเขา มีร่างกายที่แข็งแรงกำยำ มีมารยาทที่ดียิ่ง มีความคิดที่โปร่งใส มีความรู้สึกประณีประนอม มีความชำนาญในการทำงาน สามัคคีปรองดองกับผู้อื่น มีการแสดงออกด้วยปากกาและคำพูดที่ดี และทำงานด้วยน้ำพักน้ำแรงของตน”

การอบรมเลี้ยงดูตามหลักการอิสลามระบอบที่มีความเป็นเอกเทศในตัวเอง กล่าวคือ การอบรมเลี้ยงดูตามแนวทางอิสลามถูกกำหนดขึ้นบนพื้นฐานของอุดมการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น แสดงถึงเอกลักษณ์ รูปแบบ และเป้าหมายของการอบรมเลี้ยงดู โดยมีอันสูงส่ง อันได้แก่การศรัทธาและคุณธรรมจริยธรรมทางศาสนา และมืองค์กรศาสนาเป็นองค์ประกอบร่วมที่มีความสำคัญในด้านการขัดเกลาจิตวิญญาณ เสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม กล่าวคือ กระบวนการอบรมเลี้ยงดูตามหลักการอิสลามมีศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องทุกขั้นตอน ดังเห็นได้จากการให้ความสำคัญกับมัซฮิดซึ่งเป็นสถาบันทางศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมสำคัญในการอบรมขัดเกลาถัดจากครอบครัว อันหมายถึงการให้ความสำคัญกับบทบาทของศาสนกิจที่ทรงพลังในด้านการขัดเกลาจิตวิญญาณ ซึ่งไม่พบการให้ความสำคัญในลักษณะเช่นนี้จากนิยามการอบรมเลี้ยงดูตามแนวทางอื่น ส่วนในด้านเป้าหมายก็จะพบว่า การอบรมเลี้ยงดูตามแนวทางอิสลามสะท้อนให้เห็นถึงสังขรณ์ของการดำเนินชีวิต คือการนำพาบุคคลไปสู่ความสุขที่แท้จริงบนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรมได้ร่วมเงาศาสนา (ภักคินี แยกพงศ์, 2547 : 67)

จากความหมายของการอบรมเลี้ยงดูข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการอบรมเลี้ยงดูเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการอบรมสั่งสอนเลี้ยงดู เพื่อที่จะสร้างบุตรหลานให้เจริญเติบโตเป็นบุคคลหนึ่งที่มีความสมบูรณ์ตามแบบฉบับอิสลามในทุก ๆ ด้าน ด้านความศรัทธา ทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยการอบรมสั่งสอนบุตรในเรื่องของความศรัทธา ดังนั้น บิดามารดาจำเป็นต้องอบรมเลี้ยงดูปลูกฝังบุตรเพื่อให้เกิดความศรัทธาที่ถูกต้องตามหลักการอิสลามเพื่อหวังความโปรดปรานจากพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ บิดามารดาเป็นบุคคลที่มีบทบาทมากในการอบรมขัดเกลาอนุชน เยาวชนรุ่นหลังของเราให้ดำเนินชีวิตอยู่บนหลักการอิสลามที่ถูกต้อง ตั้งแต่เขายังเยาว์วัยเพื่อ

พวกเขาจะได้ออกจากการอบรมที่แปลกปลอมจากคนที่ไม่ศรัทธา และท่านอัลบานียังกล่าวอีกว่า ฉะนั้นจำเป็นที่เราจะต้องใส่ใจต่อการขัดเกลาตัวเราเองก่อนและบุคคลที่อยู่รอบข้างเราด้วยการอบรมแบบอิสลามที่ถูกต้องและให้ปลูกฝังจริยธรรมมารยาทอันดีงาม การกระทำดังกล่าวนี้จะทำให้ท่านได้ปรับปรุงสภาพจิตใจของท่าน และเตรียมพบกับความสุขบนโลกคุณยาก่อนที่จะพบความสุขในโลกอาคีเราะฮ์

2.2.2 ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามหลักการอิสลาม

2.2.2.1 ความสำคัญของการอบรมด้านการศรัทธา

อะฮฺมัด ฟารีค (Ahmad Fareed, 2004 :81) กล่าวว่า สิ่งแรกที่มีความจำเป็นยิ่ง ที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องอบรมบุตรหลานก็คือ เรื่องอะกีดะฮ์ที่ถูกต้อง อันหมายถึง อะกีดะฮ์ของของเหล่าเศาะฮาบะฮ์ رضي الله عنهم โดยที่อัลลอฮ์ได้ทำให้อะกีดะฮ์ของเหล่าบรรดาเศาะฮาบะฮ์ رضي الله عنهم เป็นมาตรฐานของอะกีดะฮ์ที่ถูกต้อง ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿فَإِن آءَامَنُوا بِمِثْلِ مَا آءَامَنْتُمْ بِهِم فَقَدِ آهْتَدُوا﴾

(البقرة : 137)

ความว่า “และหากพวกเขาศรัทธาอย่างที่เราศรัทธาแล้ว แน่แน่นอนพวกเขาก็ย่อมได้รับข้อแนะนำที่ถูกต้อง”

(อัลบะเกาะเราะฮ์ : 137)

มนุษย์ที่มีความศรัทธาต้องเชื่อมั่นว่าการที่มนุษย์เกิดมาก็เพื่อที่จะเคารพ และอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงพระองค์เดียว ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾

(الذاريات : 56)

ความว่า “และข้ามิได้สร้างญิน แม่มนุษย์เพื่ออื่นใดเว้นแต่เพื่อเคารพภักดีต่อข้า”

(อัซซารียาต : 56)

เช่นเดียวกันกับที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ชี้แจงถึงเป้าหมายของการส่งศาสนทูตมาก็ คือ เพื่อที่จะชี้้นำให้มนุษย์สักการะอัลลอฮฺ ﷻ เพียงองค์เดียว ทำให้มนุษย์เป็นบ่าวของพระองค์ ดังที่ พระองค์ตรัสว่า

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا
الطَّاغُوتَ﴾

(النحل : 36)

ความว่า “และโดยแน่นอนเราได้ส่งเราะสุล ﷺ มาในทุก
ประชาชาติ (โดยบัญชาว่า) พวกท่านจงเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ
และจงหลีกเลี่ยงให้ห่างจากพวกเจว็ด”

(อันนะฮลุ : 36)

และท่านนบี ﷺ ได้ชี้แจงอีกว่าอัลลอฮฺ ﷻ มีสิทธิเหนือปวงบ่าว ก็คือ การที่บ่าว
จะต้องสักการะพระองค์เพียงองค์เดียว และไม่ตั้งภาคีต่อพระองค์ ดังที่ท่านเราะสุล ﷺ ได้กล่าวว่า

((يَا مُعَاذُ هَلْ تَذَرِي حَقَّ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ
عَلَى اللَّهِ قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ فَإِنْ حَقَّ اللَّهُ عَلَى
الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَحَقُّ الْعِبَادِ عَلَى
اللَّهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَ مَنْ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا فَقُلْتُ يَا رَسُولَ
اللَّهِ أَفَلَا أُبَشِّرُ بِهِ النَّاسَ قَالَ لَا تُبَشِّرُهُمْ فَيَتَكَلَّمُوا))

(رواه البخاري، 1989 : 2856)

ความว่า “โอ้ผู้เฒ่าเข้ารีต! ใหม่ว่าอะไรที่เป็นสิทธิของอัลลอฮฺ
ﷻเหนือบ่าว และสิทธิของบ่าวที่จะได้รับจากอัลลอฮฺ ﷻ
ดังนั้นเขากล่าวว่า ฉันตอบว่า อัลลอฮฺ ﷻ และเราะสุล ﷺ
เท่านั้นที่รอบรู้ยิ่ง ท่านเราะสุล ﷺ กล่าวว่าแท้จริงสิทธิ
ของอัลลอฮฺ ﷻเหนือบ่าว คือ การที่พวกเขาจะต้อง
สักการะพระองค์ และไม่นำสิ่งอื่นใดมาเป็นภาคีต่อ
พระองค์ และสิทธิที่บ่าวควรจะได้รับจากอัลลอฮฺ ﷻ ก็

คือ การที่พระองค์ไม่ลงโทษต่อผู้ที่ไม่ตั้งภาคีใดๆ กับพระองค์ เขากล่าวว่า ฉันตอบว่า โอ้ท่านรอสูลุลลอฮฺ ﷺ ข้าพเจ้าจะบอกข่าวนี้แก่มวลมนุษย์จะได้ไหม ท่านเราะฮูล ﷺ กล่าวว่า เจ้าอย่าไปบอกพวกเขาเลย เพราะ พวกเขาจะมอบหมายต่ออัลลอฮฺ ﷻ โดยไม่ทำอะไร”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, 1989 : 2856)

และสิ่งแรกที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกำชับใช้ในคัมภีร์อัลกุรอาน คือ เรื่องการยอมรับเตาฮีดและการศรัทธามั่นต่อเตาฮีด (การเตาฮีดต่อพระองค์เพียงองค์เดียว) ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾

(البقرة : 21)

ความว่า “มนุษย์เอ๋ย! จงเคารพอิบาอะฮฺพระผู้เป็นเจ้าของพวกเขา ที่ทรงบังเกิดพวกเขา และบรรดาศักดิ์ที่มาก่อนพวกเขาเกิด เพื่อว่าพวกเขาจะยำเกรง”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ อ : 21)

สิ่งที่เป็นคำสั่งเรื่องเตาฮีดที่มีอยู่ในคัมภีร์ของพระองค์และวณะของท่านเราะฮูล ﷺ ที่สั่งควบคู่ไว้กับคำสั่งใช้อื่น ๆ นอกเสียจากว่าคำสั่งใช้ในเรื่องเตาฮีดเป็นเรื่องแรกในบรรดาคำสั่งใช้เหล่านั้น และคำสั่งห้ามในเรื่องของการตั้งภาคี (ชีริก) ที่ถูกสั่งพร้อมกับคำสั่งห้ามในเรื่องอื่นๆ ที่มีอยู่ในคัมภีร์ของอัลลอฮฺ ﷻ และวณะของท่านเราะฮูล ﷺ การห้ามเรื่องของการตั้งภาคี (ชีริก) ก็เป็นเรื่องแรกที่ถูกห้ามก่อนเรื่องอื่น ๆ เสมอ ฉะนั้น ท่านเราะฮูล ﷺ จะไม่สั่งใช้เรื่องใดก่อนเรื่องเตาฮีด และไม่มีคำสั่งห้ามเรื่องใดก่อนเรื่องการตั้งภาคี (ชีริก) (Ahmad Fareed, 2004 : 82)

ดังนั้น การปลูกฝังความศรัทธาในการอบรมเลี้ยงดูบุตร เพื่อให้มีความศรัทธามีเตาฮีดที่ถูกต้อง การอบรมเลี้ยงดูบุตร จะไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องใดก่อนนอกจากเรื่องของเตาฮีด สิ่งนี้คือ สัญญาฉบับซึ่งถึงความสำคัญของการเตาฮีด และการอบรมในเรื่องหลักอะกิดะฮฺ คำว่า เตาฮีด ในความหมายนี้มีเป้าหมายถึงการยอมรับความเป็นหนึ่งเดียวของพระองค์ในเรื่องคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะต่าง ๆ ของพระองค์ ซึ่งสิ่งที่ท่านเราะฮูล ﷺ ได้สอน และที่บรรดาชนยุคก่อน ได้เจริญรอยตาม การรู้จักพระผู้เป็นเจ้าของมีเพียงองค์เดียว คือ แกนหลักสำคัญของการเตาฮีด

และวิชาเตาฮีด คือ วิชาอะกิดะฮ์นั่นเอง และอะกิดะฮ์นั้นหมายถึง การอีมาน คือ การเชื่อมั่นอย่างไม่
มีข้อสงสัย คลางแคลงใจใดๆ และความหมายของการศรัทธานั้นประมวลอยู่ในหลักการศรัทธา
พื้นฐาน 6 ประการ ดังที่ได้อธิบายแล้วในเรื่องการศรัทธา อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا
وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ﴾

(الشورى : 13)

ความว่า “พระองค์ได้ทรงกำหนดศาสนาแก่พวกเจ้าเช่นเดียวกับที่
พระองค์ได้ทรงบัญชาแก่นูหฺ และที่เราได้วะฮีย์แก่เจ้าก็เช่นเดียวกับ
ที่เราได้บัญชาแก่อิบรอฮีม และมุซา และอิซาว่าพวกเจ้าจงดำรง
ศาสนาไว้ให้มั่นคง”

(อิซซุรอ : 13)

อิบนุ กัษีม กล่าวว่ การเตาฮีด คือ สิ่งแรกของการประกาศศาสนาของเหล่า
บรรดาศาสนทูตและเป็นสิ่งแรกของสิ่งปฐทาง (ไปสู่ทางอื่นๆ) และเป็นจุดขึ้น แรกที่ผู้ซึ่งเดินทาง
ไปสู่อัลลอฮฺจะต้องยึดมั่น(อ้างถึงในAhmad Fareed, 2004 : 84)

อนัส กัรซุน กล่าวว่ ด้วยเหตุนี้เองเนื้อหาหลักพื้นฐานของอัลกุรอานจึงเป็นเรื่อง
ของการเตาฮีด และอายะฮ์อัลกุรอานที่ถูกประทาน ณ นครมักกะฮ์ก็เพื่อสร้างอะกิดะฮ์ที่มั่นคงขึ้นใน
หัวใจของปวงผู้ศรัทธา และตอบโต้พวกที่ดื้อดึงซึ่งหันเหออกจากการศรัทธา โดยที่อัลลอฮฺได้ทำให้
เหล่าบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธายอมรับพระองค์ผู้ทรงสร้าง และดำรงหลักฐานเพื่อให้พวกเขายอมรับ
การศรัทธา และการสักการะต่อพระองค์เพียงองค์เดียว และยังได้ทำให้ประจักษ์ชัดว่าบรรดาเทพ
เจ้าของเหล่าปวงผู้ปฏิเสธศรัทธานั้น ไม่สามารถที่จะให้คุณให้โทษใดๆ ได้ และอันที่จริงผู้ที่สามารถ
ที่จะนำมาซึ่งความผาสุกให้แก่มวลมนุษยชาติ คือ อัลลอฮฺ ﷻ องค์เดียว(อ้างถึงในAhmad Fareed,
2004 : 84-85) ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿يَتَأْتِيهَا النَّاسُ أَعْبُدُوا رَبَّكُمْ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ

مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ ۗ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ
أُندَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿

(البقرة : 21-22)

ความว่า “มนุษย์เอ๋ย! จงเคารพอิบาดะฮ์พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของพวกเจ้า
ที่ทรงบังเกิดพวกเจ้า และบรรดาผู้ที่มาก่อนพวกเจ้าเกิด เพื่อว่า
พวกเจ้าจะยำเกรง คือผู้ทรงให้แผ่นดินเป็นที่นอน และฟ้าเป็น
อาคารแก่พวกเจ้า และทรงให้น้ำหลั่งลงมาจากฟากฟ้าแล้งได้ทรง
ให้บรรดาผลไม้ออกมา เนื่องด้วยน้ำนั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นปัจจัยยังชีพ
แก่พวกเจ้า ดังนั้นพวกเจ้าจงอย่าให้มีผู้เท่าเทียมใดๆ ขึ้น
สำหรับอัลลอฮ์ โดยที่พวกเจ้าก็รู้กันอยู่”

(อัลบะเกาะเราะฮ์ : 21-22)

อับลลอฮ์ นาซิหฺ อุลวาน กล่าวว่ แท้จริงความรักชอบในการอบรมด้านการ
ศรัทธาแก่นุทรหลานสำหรับบรรดาผู้ปกครองทั้งหลายนั้นเป็นความรักชอบที่สำคัญยิ่ง อัน
เนื่องจากการอบรมด้านการศรัทธานั้นคือพื้นฐานหรือว่าจุดเริ่มต้นของความดีงามทั้งหลายและ
เป็นจุดกำเนิดความสมบูรณ์ ยิ่งไปกว่านั้นมันยังเป็นพื้นฐานของการศรัทธา หากปราศจากการอบรม
ด้านดังกล่าวนี้แล้วบุตรหลาน หรือเยาวชนก็ไม่อาจจะเจริญเติบโตขึ้นด้วยความรักชอบและขาด
คุณสมบัติของการเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ และไม่สามารถจะบรรลุสู่ความหมายของการเป็นผู้ที่มี
คุณธรรมได้(อ้างถึงในAhmad Fareed, 2004 : 82)

ฉะนั้น จึงจำเป็นที่บิดามารดา และผู้ปกครองทั้งหลาย จะต้องไม่ปล่อยให้โอกาสนี้
ผ่านไป นอกเสียจากพวกเขาจะต้องเสริมสร้างให้บุตรหลานของเขารู้จักหลักฐานต่างๆ ที่จะบ่งชี้ถึง
การมีอยู่ของอัลลอฮ์ ﷻ และข้อชี้แนะต่างๆ ที่จะสร้างความมั่นคงให้กับความศรัทธา และแนวทาง
ดังกล่าวนี้ คือแนวทางการปลูกฝังความศรัทธาของท่านเราะฮูล ﷺ โดยที่ท่านได้ทุ่มเทความพยายาม
ตลอดเวลาในการที่จะชี้นำบุตรหลานให้ไปสู่การยกระดับความเชื่อมั่นศรัทธาในหัวใจของพวกเขา
ให้มีความมั่นคงดังที่ปรากฏในวณะของท่านเราะฮูล ﷺ ว่า

((كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فَقَالَ يَا
غَلَامُ إِنِّي أَعَلَّمْتُكَ كَلِمَاتٍ أَحْفَظُ اللَّهُ يَحْفَظُكَ أَحْفَظُ اللَّهُ تَجِدُهُ
تُجَاهَكَ إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ وَإِذَا اسْتَعْنَيْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ وَأَعَلَّمْتُ

أَنَّ الْأُمَّةَ لَوْ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ

(رواه الترمذي، 1978 : 2516)

ความว่า “วันหนึ่งในขณะที่ฉันยืนข้างหลังท่านนบี ﷺ ท่านได้กล่าวว่า “เด็กน้อยเอ๋ย ฉันจะสอนคำพูดหลาย ๆ คำพูดให้เธอกล่าวคือ ให้เธอมั่นรักษาในพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ พระองค์จะทรงมั่นรักษาเธอ เมื่อเธอมั่นรักษาในพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ แล้ว เธอจะพบกับพระองค์ท่านเคียงข้างเธอ เมื่อเธอขอสิ่งใดก็จงขอต่อพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ และเมื่อเธอขอความช่วยเหลือ ก็จงขอความช่วยเหลือต่อพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ เธอจงรู้ไว้ด้วยว่า หากประชาชาติทั้งหมดรวมตัวกันเพื่อก่อให้เกิดสาระประโยชน์อะไรสักอย่างหนึ่งกับเธอ มันก็จะไม่เกิด เว้นแต่ด้วยสิ่งที่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงบันทึกไว้แล้วสำหรับเธอ และในทำนองเดียวกัน หากประชาชาติทั้งหมดรวมตัวกันเพื่อก่อให้เกิดเป็นอันตรายใด ๆ สักอย่างหนึ่งกับเธอ มันก็จะไม่เกิดขึ้น นอกจากสิ่งที่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงบันทึกไว้แล้วสำหรับเธอ กล่าวคือ ปากกา (ที่บันทึก) ถูกยกขึ้นแล้ว และแผ่นบันทึก (หมึก) ก็แห้งแล้ว (เปลี่ยนแปลงไม่ได้)”

(บันทึกโดย al-Tarmidhiy, 1978 : 2516)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้สัญญาไว้กับสิ่งที่บรรดานบิกกล่าว ผู้ใดก็ตามที่ตื่นขึ้นจากการนอนของเขา แล้วกล่าวคำพูดที่แสดงเดาศีคต่ออัลลอฮฺ และน้อมรับในอำนาจ และความโปรดปรานของพระองค์ และสรรเสริญพระองค์ บุคคลเหล่านี้เมื่อเขาควาอยู่ต่ออัลลอฮฺ ﷻ อัลลอฮฺ ﷻ จะตอบรับคำขอควาของเขาเมื่อเขาทำการละหมาดพระองค์ก็จะตอบรับการละหมาดของเขา และเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่ผู้ที่ได้รับรู้คำกล่าวนี ปฏิบัติตามสิ่งดังกล่าวแล้วจะต้องเจตนาให้บริสุทธิ์เพื่อพระผู้อภิบาลของเขา

การอบรมด้านการศรัทธา เป็นเป้าหมายของการปฏิบัติงานเพื่อการศรัทธา ต่ออัลลอฮฺ ﷻ และวันอาคีเราะฮฺเป็นนัยของการศรัทธาที่ลึกซึ้งและการขบระคับจิตใจเพื่อจะได้พบกับ ความหวานซึ่งของการศรัทธาและการหลีกเลี่ยงจากการฝ่าฝืนการกระทำความชั่ว คือเป้าหมายที่ แท้จริงของการศรัทธาเราจงพิจารณาวิถีทางของอัลกุรอานในการปลูกฝังความศรัทธาในจิตใจของ เหล่าบรรดาเศาะหาบะฮฺ ﷺ ตัวอย่างเช่นการศรัทธาต่อวันอาคีเราะฮฺ อัลกุรอานที่ถูกประทานที่นคร มัคกะ(บรรดาอายะฮฺมักกียะฮฺ) ได้เน้นย้ำถึงเรื่องการศรัทธาต่อวันอาคีเราะฮฺในหัวใจของเหล่าบรรดา เศาะหาบะฮฺกระทั่งปรากฏชัดประหนึ่งว่าพวกเขาได้พบหรือได้ประจักษ์วันอาคีเราะฮฺด้วยตาและ ด้วยตัวของพวกเขาเอง พวกเขาจึงได้ทุ่มเทความพยายามเพื่อแสวงหาสรวงสวรรค์แห่งอัลลอฮฺ ﷻ และความพึงพอใจของพระองค์ดังตัวอย่างในอัลกุรอานที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสเน้นย้ำถึงวันอาคี เราะฮฺ ว่า

﴿إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أَخْفِيهَا﴾

(15 : ๓๕)

ความว่า “แท้จริงวันอวสานของโลกนั้นกำลังมาถึง ข้าปกปิดมันไว้”

(ฏอฮา : 15)

บางที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงใช้ให้บีซาบานถึงการเกิดขึ้นของวันอาคีเราะฮฺ ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัส ว่า

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ﴾

(3 : 31)

ความว่า “และบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธากล่าวว่า วันอวสานนั้นจะไม่ มาถึงดอก จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด ﷺ) หามิได้ ขอสาบานด้วยพระ เจ้าของฉัน ”

(สะบะฮฺ : 3)

และบางที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงดำหนิบรรดาผู้ปฏิเสธการเกิดขึ้นของวันอาคีเราะฮฺดังที่ อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً
قَالُوا يَنْحَسِرْتَنَا عَلَىٰ مَا فَرَّطْنَا فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ عَلَىٰ
ظُهُورِهِمْ أَلَا سَاءَ مَا يَزُرُونَ ﴾

(الأنعام : 31)

ความว่า “แน่นอนได้ขาดทุนไปแล้วบรรดาผู้ปฏิเสธต่อการ
พบอัลลอฮฺ ﷻ จนกระทั่งเมื่อวันกิยามะฮฺได้มายังพวกเขา
โดยกะทันหัน แล้วพวกเขาก็กล่าวว่า โอ้ความเสียใจของเราใน
สิ่งที่เราได้ทำให้บพร่องในโลก โดยที่พวกเขาแบกบรรดาบาป
ของพวกเขาไว้บนหลังของพวกเขาด้วยพินิจรู้เถิดว่า ช่างเลวร้าย
จริงๆ สิ่ง^{ที่}พวกเขา^{กำลัง}แบกอยู่”

(อัลอันอาม : 31)

และบางที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงสรรเสริญบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮฺ ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ
ตรัสว่า,

﴿ لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ
مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ﴾

(البقرة : 177)

ความว่า “หาใช่คุณธรรมไม่ การที่พวกเขาเข้าผินหน้าของพวกเขาเข้า
ไปทางทิศตะวันออก และทิศตะวันตกแต่ทว่าคุณธรรมนั้นคือ ผู้ที่
ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ และวันอาคิเราะฮฺ”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 177)

ดังนั้นการศรัทธาตามการยืนยันของบรรดานักวิชาการชาวสะลัฟมีเพิ่มขึ้นและ
หย่อนลงได้ กล่าวคือ เพิ่มขึ้นโดยการรู้หลักฐานต่างๆ และหย่อนยานด้วยความไม่รู้และการปฏิบัติที่
ฝ่าฝืน เมื่อศรัทธาเพิ่มมากขึ้น จะปูทางให้บ่าวเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ และออกห่างจากการ
กระทำความชั่ว และเมื่ออีมานหย่อนยานลงจะเป็นช่องโหว่ให้บ่าวเข้าไปอยู่ในความชั่วร้ายและตก
อยู่ในความมึนงงและขัดขวางการใกล้ชิดกับอัลลอฮฺ ﷻ ดังที่ท่านเราะฮ์ฎูล ฎ กล่าวว่

((لَا يَزِينِي الزَّانِي حِينَ يَزِينِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ))

(رواه البخاري، 1989 : 5150)

ความว่า “คนที่ทำผิดในขณะที่เขาทำผิดประเวณีเขาจะไม่ผิดประเวณีในสภาพที่เขาศรัทธา”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, 1989 : 5150)

ฉะนั้นการอบรมด้านการศรัทธาคือ การยกระดับสภาพการต่าง ๆ ของการศรัทธาให้สูงขึ้นสำหรับเขวachsenผู้ต้นตัวและการหล่อเลี้ยงลำดับแห่งการศรัทธาให้เจริญขึ้นในหัวใจของพวกเขาซึ่งการอบรมปลูกฝังดังกล่าวจะเกิดได้ด้วยวิธีดังต่อไปนี้ (Ahmad Fareed, 2004 :145-161)

1. จะต้องอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ

การปลูกฝังอบรมให้รู้จักอัลลอฮ์ ﷻ อย่างลึกซึ้งด้วยการรู้จักพระนามอันวิจิตรต่าง ๆ ของพระองค์ และคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ให้ลึกซึ้ง ทั้งนี้เพราะเมื่อการรู้จักอัลลอฮ์ ทวีเพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นพระนามชื่อของพระองค์ คุณลักษณะต่าง ๆ ของพระองค์และความเป็นพระเจ้าของพระองค์ ในสภาพที่มนุษย์มอบหมาย และยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ อย่างแท้จริงดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ ﴾

(ฟาฏร : 28)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ที่มีความรู้จากปวงบ่าวของพระองค์เท่านั้นที่เกรงกลัวอัลลอฮ์ ﷻ”

(ฟาฏร : 28)

โดยธรรมชาติแล้วเมื่อบ่าวผู้รู้ถึงคุณลักษณะอันสูงส่งของพระองค์จะเป็นการเพิ่มความศรัทธาของเขาให้มากยิ่งขึ้นจะทำให้เขาเป็นผู้สวามิภักดิ์ ไม่ฝ่าฝืน รำลึกถึงพระองค์อย่างไม่หลงลืม และขอบคุณพระองค์ด้วยความสำนึก

ฉะนั้นเมื่อบ่าวพิจารณาถึงพระนามคุณลักษณะของพระองค์เขาจะซาบซึ้งว่าพระนามของพระองค์งดงาม คุณลักษณะของพระองค์สูงส่ง และอัลลอฮ์ ﷻ คือ พระผู้เป็นเจ้าของเพียง

องค์เดียว ที่ทรงลักษณะแห่งผู้ทรงอภิบาล เช่น คุณลักษณะแห่งการสรรสร้าง การให้เป็น การให้ตาย เป็นต้น ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَدِيمُ
وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾

(يوسف : 40)

ความว่า “การตัดสินมิได้เป็นสิทธิของใครนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ พระองค์ทรงใช้มิให้พวกท่านเคารพบูชาสิ่งใด นอกจากพระองค์เท่านั้น นั่นคือศาสนาที่เที่ยงธรรมแต่ส่วนใหญ่ของมนุษย์ไม่รู้”

(ยูซุฟ : 40)

และดังที่ท่านเราะสูล ﷺ ได้กล่าวว่า....

((كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فَقَالَ يَا
غَلَامُ إِنِّي أَعَلَّمْتُكَ كَلِمَاتٍ أَحْفَظُ اللَّهُ يَحْفَظُكَ أَحْفَظُ اللَّهُ تَجِدُهُ
تُجَاهَكَ إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ وَإِذَا اسْتَعْنَيْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ وَاعْلَمْ
أَنَّ الْأُمَّةَ لَوْ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا
بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ
يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ
الصُّحُفُ))

(رواه الترمذي، 1978 : 2516)

ความว่า “วันหนึ่งในขณะที่ฉันยืนข้างหลังท่านนบี ﷺ ท่านได้
กล่าวว่า “เด็กน้อยเอ๋ย ฉันจะสอนคำพูดหลาย ๆ คำพูดให้เธอ
กล่าวคือ ให้เธอมั่นรักษาในพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ พระองค์จะทรง
มั่นรักษาเธอ เมื่อเธอมั่นรักษาในพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ แล้ว เธอจะ
พบกับพระองค์ท่านเคียงข้างเธอ เมื่อเธอขอสิ่งใดก็จงขอต่อ
พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ และเมื่อเธอขอความช่วยเหลือ ก็จงขอความ
ช่วยเหลือต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ เธอจงรู้ไว้ด้วยว่า หาก
ประชาชาติทั้งหมดรวมตัวกันเพื่อก่อให้เกิดสภาวะประ โยชน์อะไร

สักอย่างหนึ่งกับเธอ มันก็จะไม่เกิด เว้นแต่ด้วยสิ่งที่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงบันทึกไว้แล้วสำหรับเธอ และในทำนองเดียวกัน หากประชาชาติทั้งหมดรวมตัวกันเพื่อก่อให้เกิดเป็นอันตรายใด ๆ สักอย่างหนึ่งกับเธอ มันก็จะไม่เกิดขึ้น นอกจากสิ่งที่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงบันทึกไว้แล้วสำหรับเธอ กล่าวคือ ปากกา (ที่บันทึก) ถูกยกขึ้นแล้ว และแผ่นบันทึก (หมึก) ก็แห้งแล้ว (เปลี่ยนแปลงไม่ได้)"

(บันทึกโดย al-Tarmidhiy, 1978 : 2516)

และดังที่ท่านเราะฮะลุล ﷻ ได้กล่าวว่า

((مَنْ تَقَرَّبَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ شَبِيرًا تَقَرَّبَ إِلَيْهِ ذِرَاعًا وَمَنْ تَقَرَّبَ إِلَى اللَّهِ ذِرَاعًا تَقَرَّبَ إِلَيْهِ بَاعًا وَمَنْ أَقْبَلَ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مَا شَاءَ أَقْبَلَ اللَّهُ إِلَيْهِ مُهْرًا وَلَا وَاللَّهِ أَعْلَى وَأَجَلُّ))

(رواه أحمد، 1995 : 20410)

ความว่า “ใครที่เข้าใกล้อัลลอฮ์ ﷻ ใกล้เคียงอัลลอฮ์ ﷻ จะเข้าใกล้ชิดกับเขาสอกหนึ่ง ใครที่เข้าใกล้อัลลอฮ์ ﷻ สอกหนึ่งอัลลอฮ์ ﷻ ก็เข้าใกล้เขาวาหนึ่ง ใครที่เข้ามาหาอัลลอฮ์ ﷻ ในสภาพที่เดินอัลลอฮ์ ﷻ จะเข้าไปหาเขาในสภาพที่รีบเร่งไปหาเขา อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสูงส่งและทรงเกียรติยิ่ง”

(บันทึกโดย Ahmad, 1995 : 20410)

ดังกล่าวนี้อาจเป็นสิ่งที่เชื่อมสัมพันธ์อันงดงามระหว่างบ่าวกับพระผู้อภิบาลให้เกิดขึ้นและยกระดับจากความศรัทธาไปสู่การศรัทธาอย่างเคร่งครัดและไปสู่ขั้นสูงสุดของการศรัทธา คือเป็นผู้ที่มีคุณธรรมสูงส่ง (อิหฺसान)

2. จะต้องอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานพินิจพิเคราะห์ใคร่ครวญอัลกุรอาน การอบรมปลูกฝังความศรัทธาให้แก่บุตรหลาน และเยาวชนด้วยการอ่านตัวบทอัลกุรอาน หรืออ่านความหมายของอัลกุรอาน ด้วยความพินิจพิเคราะห์ใคร่ครวญอัลกุรอาน การให้บุตรหลานได้ฟังอัลกุรอานจะทำให้จิตวิญญาณของอัลกุรอานซึมซับเข้าไปในหัวใจของบุตรหลาน

ด้วยพระประสงค์ของอัลลอฮฺ ﷻ และทั้งนี้เพราะส่วนหนึ่งจากคุณลักษณะของบรรดาผู้ศรัทธา คือ การที่พวกเขาเพิ่มพูนการศรัทธาให้สูงขึ้นด้วยการสดับรับฟังอัลกุรอาน ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ
آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴾

(الأنفال : 2)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ที่ศรัทธานั้น คือผู้ที่เมื่ออัลลอฮฺ ﷻ ถูกกล่าวขึ้นแล้ว หัวใจของพวกเขาก็หวั่นเกรง และเมื่อบรรดาอายะฮ์ของพระองค์ถูกอ่านแก่พวกเขาอายะฮ์เหล่านั้นก็เพิ่มพูนความศรัทธาแก่พวกเขา และแด่พระเจ้าของพวกเขาแน่นอนพวกเขา มอบหมายกัน”

(อัลอันฟาล : 2)

ด้วยเหตุนี้เองอัลลอฮฺ ﷻ จึงได้ส่งเสริมให้อ่าน ฟัง ฟินิจพิเคราะห์ และใคร่ครวญ อัลกุรอานดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ
أَحْتِلَافًا كَثِيرًا ﴾

(النساء : 82)

ความว่า “พวกเขาไม่พิจารณาอัลกุรอานบ้างหรือ และหากว่า อัลกุรอานมาจากผู้ที่ไม่ใช่อัลลอฮฺ ﷻ แล้วแน่นอนพวกเขาก็จะพบว่าในนั้นมีความขัดแย้งกันมากมาย”

(อันนิซาอู : 82)

อัลลามะฮฺ อัสซะฮฺ กล่าวไว้ว่า ผู้ที่ฟินิจพิเคราะห์อัลกุรอานแน่นอนเขาจะได้รับประโยชน์จากศาสตร์อัลกุรอาน และเนื้อหาสาระต่าง ๆ ซึ่งแน่นอนจะทำให้การศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ เพิ่มมากขึ้น เช่นเดียวกันเมื่อพิจารณารูปแบบการจัดวางการเรียงร้อยถ้อยคำของอัลกุรอานเราจะพบว่า การจัดวางอายะฮ์เป็นการจัดวางในรูปแบบการสนับสนุนกัน และสอดคล้องซึ่งกันและกัน

คือจะไม่พบว่าในอายะฮ์ของอัลกุรอานนั้นมีการขัดแย้งกันเอง (Ahmad Fareed, 2004 :150) ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ لَا يَأْتِيهِ الْبَطْلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ
حَمِيدٍ ﴾

(فصلت : 42)

ความว่า “ ความเที่ยงจากข้างหน้าและจากข้างหลังจะไม่คืบคลาน
ไปสู่อัลกุรอานได้ (เพราะ) เป็นการประทานจากพระผู้ทรงปรีชาญาณ
ผู้ทรงได้รับการสรรเสริญ ”

(ฟุศลีต : 42)

ดังนั้น การพินิจพิเคราะห์ และใคร่ครวญอัลกุรอานจึงเป็นสื่อหรือวิถีทางที่ยิ่งใหญ่
ที่จะนำไปสู่การศรัทธาและทำให้อิมานเกิดความเข้มแข็งขึ้น เช่นเดียวกันกับการพินิจพิเคราะห์
และใคร่ครวญอัลกุรอานจะเป็นสิ่งหยุดยั้งความดื้อดึง และการปฏิเสธศรัทธาตามที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัส
ว่า

﴿ أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ ﴾

(المؤمنون : 68)

ความว่า “ พวกเขามิได้พิจารณาพระดำรัสดอกหรือ ”

(อัลมุมีนูน : 68)

จากอายะฮ์ดังกล่าวหมายความว่า หากบรรดาผู้ศรัทธาพินิจพิจารณาความหมาย
ของอัลกุรอานอย่างจริงจังอย่างถ่องแท้ก็จะเป็นการหักห้าม และขัดขวางพวกเขาจากการปฏิเสธ
ศรัทธาไม่ยอมรับต่ออัลกุรอาน แต่จะทำให้เกิดความศรัทธาอย่างจริงจังและการปฏิบัติตามสิ่งที่มี
ระบุไว้ในอัลกุรอาน

3. จะต้องอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานรู้จักท่านเราะสูล ﷺ และบรรดานบี

ทั้งนี้เพราะการการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานรู้จักท่านเราะสูลนั้น จะทำให้เกิด
การศรัทธา การเชื่อฟัง และยอมรับในสิ่งที่ท่านนำมา ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ قُلْ إِنَّمَا أَعْظَمُكُمْ بِوَاحِدَةٍ ۗ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَتَىٰ وَفُرَادَىٰ تُؤْتَىٰ
تَتَفَكَّرُونَ مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ ۚ إِن هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَّكُمْ بَيْنَ يَدَيْ
عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴾

(سبا : 46)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (นุฮัมมัด ﷺ) ฉันขอเตือนพวกท่านเพียง
ข้อเดียวว่า พวกท่านจงยืนขึ้นเพื่ออัลลอฮฺ ﷻ (ครั้งละ) สองคน
และคนเดียว แล้วใคร่ตรงดู(ก็จะประจักษ์ว่า) สหายของพวก
ท่านนั้นมิได้เป็นบ้า แต่เขาเป็นเพียงผู้ตักเตือนพวกท่าน
ถึงการเผชิญหน้ากับการลงโทษอย่างสาหัสเท่านั้น”

(สะบะอู : 46)

ฉะนั้น การศึกษาเรียนรู้ชีวิตประจำวันเราละฮุค ﷻ และสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับ
ท่านรวมทั้งหลักฐานต่าง ๆ ที่แสดงถึงการเป็นเราะฮุค ﷻ ของท่านและการรู้จักเชื้อสายวงศ์ตระกูล
ที่ประเสริฐของท่านและจริยธรรม จรรยา มารยาทอันดีงามของท่านล้วนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้
การศรัทธาเพิ่มพูนขึ้นทั้งสิ้น

4. จะต้องอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานศึกษาสิ่งที่ดีงามในอิสลาม (ความงดงาม
ความเป็นเลิศของศาสนาอิสลาม)

การอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานศึกษาสิ่งที่ดีงามของอิสลาม เป็นการปลูกฝังความ
ศรัทธาให้แก่บุตร เมื่อบุตรพิจารณาความเป็นเลิศของศาสนาอิสลามแล้วเขาได้ประจักษ์ถึงความเป็น
นิรันดร์ และความถาวรของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งที่พระองค์ทรงมอบให้มวลมนุษยชาติเพื่อที่จะสืบทอด
พื้นแผ่นดินพิภพแห่งพระองค์(ให้มวลมนุษยชาติทำหน้าที่สืบทอด)ทำให้การศรัทธาต่ออัลลอฮฺเพิ่มมาก
ขึ้น ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿ إِن الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ﴾

(آل عمران : 19)

ความว่า “แท้จริงศาสนา ณ อัลลอฮฺ ﷻ นั้นคือ ศาสนาอิสลาม”

(อาละอิมรอน : 19)

และคังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสในสุเราะฮฺอะละอิมรอนว่า

﴿ وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي
الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴾

(آل عمران : 85)

ความว่า “และผู้ที่แสวงหาศาสนาหนึ่งศาสนาใดอื่นจากอิสลามแล้ว ศาสนานั้นก็จะไม่ถูกรับจากเขาเป็นอันขาด และในวันอาคิเราะฮฺเขา จะอยู่ในหมู่ผู้ขาดทุน”

(อาละอิมรอน : 85)

เมื่อว่าพิจารณาความสูงส่ง ความงดงามและความเลอเลิศของอิสลาม.เขาก็จะรู้ว่าอัลลอฮฺ ﷻ ไม่ได้บัญชาใช้สิ่งหนึ่งสิ่งใดแก่บ่าว เว้นแต่สิ่งนั้นมันจะเป็นประโยชน์ทั้งโลกนี้ และโลกหน้า

อับดุลอะซีร มุฮัมมัด อัซซัลมาน กล่าวว่า ทุกขณะที่ผู้ที่มีปัญญาพินิจพิเคราะห์ความสูงส่งของอิสลามอิมานของเขาจะเข้มแข็งขึ้นและความบริสุทธิ์ใจของเขามีสต่ออัลลอฮฺก็จะเพิ่มพูนขึ้นและเมื่อเขาพิจารณาสิ่งที่อิสลามเรียกร่องเชิญชวนเขาจะพบว่าอิสลามเชิญชวนสู่คุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม ความตั้งใจ ความสะอาดบริสุทธิ์ความเที่ยงธรรมและเรียกร่องไปสู่การแสวงหาความผาสุกแห่งชีวิตบนคุณยาอยู่บนพื้นฐานของความพอดี และความขำเกรงหักห้ามจากความชั่วร้ายการทำบาปและการเป็นศัตรูสิ่งที่ศาสนาอิสลามบัญชาใช้ ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่จะนำความดีความผาสุกมาสู่โลก และสิ่งที่อิสลามสั่งห้ามล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่จะมาขบขั้ความทุกข์ร้อนอันตรายที่จะเกิดกับปวงบ่าวทั้งสิ้น(Ahmad Fareed, 2004 :153)

5. จะต้องการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานได้คิด และใช้ความคิดไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ ที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงสร้าง

การอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานใช้ความคิดไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ ที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงสร้างนั้นเป็นวิธีการหนึ่งที่จะปลูกฝังความศรัทธาให้แก่บุตรหลาน ซึ่งบรรดาชาวสะลัฟ ชนรุ่นก่อนพวกเขาต่างให้ความสำคัญกับการใช้ความคิดประมาณ 1 ชั่วโมงมากกว่าการลุกขึ้นมาทำอียาดะห์ตอนกลางคืน เพราะว่า การคิดสักชั่วโมงหนึ่งนั้นมันมีผลดีต่อจิตใจในการสร้างอิมานหรือการศรัทธาเกิดผลในจิตใจ เกิดการศรัทธาต่ออัลลอฮฺและเกรงกลัวต่อพระองค์มากกว่าการศึกษามูลัษทั้ง

คืน เมื่ออุมมุด์รคาอีได้ถูกถามถึงอิบาดะฮ์ที่อะบีดุคร์คาอีทำมากที่สุด ท่านตอบว่าอิบาดะฮ์ที่ท่านทำมากที่สุดคือการใช้ความคิด (Ahmad Fareed, 2004 :154)

6. จะต้องการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นสุนัตต่าง ๆ ให้มากหลังจากที่เขาปฏิบัติสิ่งที่เป็นวาฮิบครบสมบูรณ์

สิ่งแรกที่จะนำไปสู่การใกล้ชิดต่ออัลลอฮฺ ﷻ คือการปฏิบัติสิ่งที่เป็นฟิรดูต่าง ๆ ท่านอุมร์ บินคอตฏอบ กล่าวว่ กิจการงานที่เลอเลิศที่สุดคือการปฏิบัติสิ่งที้อัลลอฮฺ ﷻ กำหนดว่เป็นฟิรดู และการยับยั้งห้ามตัวเองจากสิ่งที้อัลลอฮฺ ﷻ ทรงห้าม และการมีเจตนาที่ดี ณ ที้อัลลอฮฺ ﷻ นั้น สิ่งที่เป็นฟิรดูคือ ดันทุนของอามาล ฉะนั้นเมื่อว่าปฏิบัติสิ่งที่เป็นฟิรดูอย่างสมบูรณ์แล้วปรารถนาที่จะยกระดับการศรัทธาของตนให้สูงขึ้นเขาจะต้องเปิดประตูไปสู่การปฏิบัติสิ่งที่เป็นกิจอาสา และกิจอาสาเองทีเป็นสิ่งที่เป็นส่วนหนึ่งของการสวามิภักต่ออัลลอฮฺ ﷻ

บรรดาปวงประชาญ์ กล่าวว่ มีใครคิดเห็นอย่างไรกับเกี่ยวกับการปฏิบัติทีเป็นกิจอาสาว่ เป็นสาเหตุทีจะนำไปสู่การศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งไม่ใช่สิ่งทีฟิรดู ประชาญ์คนหนึ่งในหมู่พวกเขา กล่าวว่ การทีว่าปฏิบัติสิ่งทีเป็นฟิรดูนั้น ปฏิบัติลงไปเพราะกลัวการลงโทษ และหวังภาคผล (ผลบุญ) ส่วนการปฏิบัติส่วนทีเป็นกิจอาสา นั้น ไม่มีการลงโทษหากละทิ้ง (Ahmad Fareed, 2004 :156)

การอบรมสั่งสอนความศรัทธาให้แกบุตรหลานจึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งทีพ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องให้ความสำคัญ พร้อมกับส่งเสริมให้บุตรหลานรักการปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ โดยการส่งเสริมพวกเขาให้ลุกขึ้นปฏิบัติอิบาดะฮฺในยามค่ำคืน อ่านอัลกุรอาน และรำลึกถึงอัลลอฮฺ ﷻ ในรูปแบบต่าง ๆ การถือศีลอด การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ การแสวงหาความรู้ทีเป็นประโยชน์ ทั้งนี้เนื่องจิตใจของมนุษย์หากไม่ทำสิ่งทีเป็นสังฆธรรมและความถูกต้องแล้ว ก็จะทำให้ก้าวไปกระทำในสิ่งทีไม่ถูกต้องไม่ควร ลิ่นก็เช่นเดียวกันหากไม่ยับยั้งเคลื่อนไหวเพื่อการรำลึกถึงอัลลอฮฺ ﷻ แล้ว ก็จะถูกในสิ่งทีไร้สาระอื่น ๆ เช่น การนินทาว่าร้ายผู้อื่น และหากว่าอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย โดยไม่ได้ถูกใช้ไปเพื่อการเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ ก็จะถูกใช้ไปในทางทีชั่วร้าย ทางทีฝ่าฝืน ดังนั้น จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่ดันไม้แห่งความศรัทธาในหัวใจนั้นจะถูกทำให้ชุ่มชื้นขึ้นขึ้นด้วยการถือศีลอด การละหมาด ยามค่ำคืน การอ่านอัลกุรอาน และดันไม้แห่งการศรัทธานั้นจะแตกกิ่งก้านสาขาขึ้นในหัวใจของบ่าว และผลิดอกออกผลทีงดงามเมื่อนั้นแหละบ่าวก็จะพบกับความหวานซึ่งของความศรัทธาและความรักของอัลลอฮฺ ﷻ ทีมีต่อบ่าว

7. จะต้องการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานให้เติบโตในบรรยากาศแห่งการศรัทธา และจะต้องให้ออกห่างจากบรรยากาศแห่งความชั่วร้าย

การอบรมสั่งสอนบุตรหลานให้เกิดความศรัทธานั้น ต้องไม่ทำสิ่งที่ฝ่าฝืนคำสั่ง และออกห่างจากอัลลอฮฺ ﷻ และสิ่งคลุมเครือต่าง ๆ ไม่ต้องสงสัยว่าการศรัทธานั้นจะเจริญเติบโต งอกงามขึ้นในบรรยากาศแห่งการศรัทธา และในขณะที่อยู่ท่ามกลางการรำลึกถึงอัลลอฮฺ ﷻ การ ละหมาดญะมาอะฮฺ การเยี่ยมเยียนผู้ป่วย การได้ประกอบพิธีหัจญ์ และอุมเราะฮฺ พร้อมกับเยี่ยม มัสยิดคนบี เป็นต้น เช่นเดียวกันการศรัทธาจะอ่อนแอลงเมื่อบ่าวอยู่ในบรรยากาศที่เต็มไปด้วยสิ่ง มอมเมาสิ่งชั่วร้ายและ สิ่งไม่ดีทั้งหลาย

นักปราชญ์บางท่านกล่าวว่าไม่มีสิ่งใดที่เป็นภัยต่อหัวใจของบ่าวมากเสียยิ่งกว่าการ อยู่ร่วมกับชุมชนกับบรรดาคนชั่วคนเลวทั้งหลาย และการมองดูการกระทำของพวกเขา และส่วน หนึ่งจากความประเสริฐของอัลลอฮฺ ﷻ ที่จะมอบให้กับบ่าวคือ การให้เขาได้รับความสำเร็จด้วยการ คบกับเพื่อนที่ดีถือว่าเป็นความโปรดปรานอย่างหนึ่งจากอัลลอฮฺ ﷻ

ฉะนั้นจำเป็นที่ผู้ปกครองจะต้องให้ความสำคัญในการสร้างบรรยากาศให้เกิดขึ้น ในจิตใจของลูกหลานเยาวชนเช่นเดียวกันผู้ปกครองจะต้องตักเตือน และระมัดระวังให้ออกห่างจาก สถานการณ์ที่นำไปสู่การปฏิบัติสิ่งชั่วร้ายและการฝ่าฝืนบัญญัติต่างๆ จากอัลลอฮฺ ﷻ

8. จะต้องการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานให้รำลึกถึงอัลลอฮฺ ﷻ ให้มาก ๆ

การอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานให้รำลึกถึงอัลลอฮฺ ﷻ ให้มากๆ เป็นวิธีหนึ่งที่จะ ปลุกฝังความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับบุตร ซึ่งเป็นสิ่งสมควรที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องอบรมบุตรหลาน ท่านเราะสูลได้กล่าวว่า

((مَثَلُ الَّذِي يَذْكُرُ رَبَّهُ وَالَّذِي لَا يَذْكُرُ رَبَّهُ مَثَلُ الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ))

(رواه البخاري، 1989 : 6407)

ความว่า “ อุปมาผู้ที่รำลึกถึงพระผู้อภิบาลของเขาอุปมาดังผู้มีชีวิต กับผู้ที่ไม่มีชีวิต ”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, 1989 : 6407)

จากตัวบทหะดีษข้างต้นชี้ให้เห็นว่าการรำลึกถึงอัลลอฮฺ ﷻ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้หัวใจมีชีวิตชีวาและทำให้การศรัทธาเจริญงอกงามในหัวใจ

อิบน์อับดุลอะซีส กล่าวว่า “ การซิกรุลลอฮฺ (การรำลึกถึงอัลลอฮฺ ﷻ) สำหรับหัวใจ นั้นประหนึ่งน้ำสำหรับปลาฉะนั้นสภาพของปลาจะเป็นเช่นไรเมื่อมันถูกนำขึ้นมาจากน้ำ ” และอัลลอฮฺทรงประดับประดับบรรดาลิ้นของผู้ที่รำลึกถึงพระองค์ประหนึ่งพระองค์ทรงประดับ

ประดาดวงตาของผู้ที่มองเห็นรัศมี ลิ่นที่ลึ้มการรำลึกถึงอัลลอฮฺ ﷻ ประหนึ่งดวงตาที่มีดบอด หูที่
หนวก มือที่ห้อยเปีย (Ahmad Fareed, 2004 :158)

ฮาซัน อัลบัสรี กล่าวว่า พวกเขาทั้งหลายจงแสวงหาความหวานซึ่งของการ
ศรัทธาในสามสิ่งต่อไปนี้ คือ การละหมาด การรำลึกถึงอัลลอฮฺ ﷻ และการอ่านอัลกุรอาน และเมื่อ
พวกเขาได้พบมันแล้ว หากมีเช่นนั้นก็พึงรู้ไว้เถิดว่าประตุมันถูกปิดแล้ว (Ahmad Fareed,
2004 :159)

9. จะต้องการอบรมสั่งสอนให้บุตรหลานมีส่วนร่วมในการเรียกร้องเชิญชวน
ไปสู่ศาสนาของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งเป็นสิ่งที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องสอนบุตรหลาน ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ
ตรัสว่า

﴿ وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ
تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَئِن جَعَلْنَاهُ نُورًا
لَّ نَهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴾

(الشورى : 52)

ความว่า “และเช่นนั้นแหละเราได้วะฮีย์อัลกุรอานแก่เจ้าตาม
บัญชาของเรา เจ้าไม่เคยรู้มาก่อนเลยว่าอะไรคือ คัมภีร์ และอะไร
คือการศรัทธาแต่เราได้ทำให้อัลกุรอานเป็นแสงสว่างเพื่อชี้แนะ
ทางโคนันั้นแก่ผู้ที่เราประสงค์จากปวงบ่าวของเรา และแท้จริง
เจ้านั้นจะได้รับการชี้แนะสู่ทางอันเที่ยงธรรมอย่างแน่นอน”

(อิซซุรอ : 52)

และดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสในสุเราะฮ์อันฟาละว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا
مُحِبِّكُمْ ﴾

(الأنفال : 24)

ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงตอบรับอัลลอฮฺ ﷻ และ
เราะฮฺสุลเถี เมื่อเขาได้เชิญชวนพวกเข้าสู่สิ่งที่ทำให้พวกเรามี
ชีวิตชีวาขึ้น”

(อัลอันฟาล : 24)

อัลลอฮฺ ﷻ ทรงขนานนามวิวรรณ์ของพระองค์ว่าเป็นวิญญูณ และยังขนานนามว่า
คือรัศมี

สำหรับผู้ที่ป่าวประกาศเรียกร้องสู่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ก็เท่ากับว่าเขาได้ชุบชีวิต
ให้กับมนุษยชาติด้วยบทบัญญัติของพระองค์ และพระองค์ก็จะทรงฟื้นฟูหัวใจของเขาให้เปี่ยมไปด้วย
ความศรัทธาและความรักต่อพระองค์ และรางวัลตอบแทนคือสิ่งเดียวกันกับที่เขาปฏิบัติกันเองท่าน
เราะฮฺสุล ﷺ กล่าวว่า

((نَضَرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مِنَّا حَدِيثًا فَحَفِظَهُ حَتَّى يُبَلِّغَهُ رَبُّ حَامِلٍ
فَقَهَ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ وَرَبُّ حَامِلٍ فَقَهَ لَيْسَ بِفَقِيهِ))

(رواه أبو داود، 3655:1990)

ความว่า “ อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงให้ความดีงามกับบุคคลที่ได้รับ
ฟังหะดีษจากเราหลังจากนั้นเขาได้ท่องจำขึ้นใจ แล้วเขาได้
นำไปบอก(เผยแพร์)แก่บุคคลอื่นทั้งนี้เพราะผู้ที่ครอบครองสาส์น
แห่งความรู้ นั้นอาจจะเป็นผู้ที่ไม่เข้าใจก็เป็นได้”

(บันทึกโดย Abu Dawud, 1990 :3655)

ดังนั้น ใครที่ได้ประกาศเผยแผ่เขาก็จะารู้ถึงวิธีการเพิ่มพูนศรัทธาให้แก่ตัวเอง
และได้ฟื้นฟูสภาพจิตใจของตัวเองฉะนั้นเราจะต้องขอกจากอัลลอฮฺ ﷻ อย่าให้มีอะไรมาปิดกั้น
ขัดขวางจากการมีส่วนร่วมในการป่าวประกาศไปสู่ศาสนาของพระองค์เพื่อที่จะได้รับเกียรติด้วย
การเป็นผู้สวามิภักดิ์ต่อพระองค์อย่างแท้จริง